

๐๘๕
๓๙๖๘
๒๕๕๖

S 446364

มูลนิธิ
ตลาดหลักทรัพย์
แห่งประเทศไทย

โครงการพัฒนาองค์ความรู้ ห้องสมุดและวิชาชีพบรรณารักษ์

แนวปฏิบัติที่ดีสำหรับห้องสมุด

๑๐ ส.ค. ๒๕๖๖

สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย
ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระรัตนราชสุตาฯ สยามบรมราชกุมารี
กรุงเทพมหานคร
๒๕๕๖

คำนำ

โครงการ “การจัดการองค์ความรู้ : ห้องสมุดและวิชาชีพบรรณารักษ์” (Library & Librarian Professional : Knowledge Management) ตามโครงการ “เชิดชูผู้ทำความดีเพื่อสังคม ประจำปี 2555” โดยการสนับสนุนจากมูลนิธิธาดาหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ เล็งเห็นความสำคัญในการพัฒนาองค์ความรู้ด้านห้องสมุดและวิชาชีพบรรณารักษ์ ประกอบด้วยงานบริหารและดำเนินงาน งานเทคนิค งานบริการและกิจกรรม งานเทคโนโลยี และแนวปฏิบัติที่ดีสำหรับห้องสมุด ตลอดจนประวัติสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ

ผู้จัดทำหวังอย่างยิ่งว่าแนวปฏิบัติที่ดีของห้องสมุด ประกอบด้วย แนวปฏิบัติสำหรับห้องสมุดโรงเรียน ห้องสมุดประชาชน ห้องสมุดเฉพาะ ห้องสมุดมหาวิทยาลัย และห้องสมุดเรือนจำ/ทัณฑสถาน ผู้จัดทำหวังอย่างยิ่งว่าแนวทางในการปฏิบัติที่ดีของแต่ละห้องสมุด สามารถเป็นคู่มือประยุกต์ใช้ในงานห้องสมุด อันจะเป็นการพัฒนาศักยภาพของบรรณารักษ์ และผู้เกี่ยวข้อง ในการพัฒนาห้องสมุดสู่สังคมไทย อันจะเป็นการเตรียมตัวก้าวไปสู่ห้องสมุดสังคมประชาคมอาเซียนต่อไป

คณะผู้จัดทำ

10 กันยายน 2556

สารบัญ

	หน้า
แนวปฏิบัติที่ดีสำหรับห้องสมุด	1
โรงเรียนต้นแบบห้องสมุดมีชีวิตในลักษณะอุทยานการเรียนรู้	4
ห้องสมุดโรงเรียนชุมชนบ้านบ่อประดู่	4
ห้องสมุดโรงเรียนวัดบางหลวง	10
ห้องสมุดโรงเรียนวัดตะคร้ำเอน	13
ห้องสมุดโรงเรียนร่มเกล้า	18
ห้องสมุดโรงเรียนนารีนุกูล 2	22
ประสบการณ์สู่ความสำเร็จ “ห้องสมุดมีชีวิต” อุทยานการเรียนรู้	27
ห้องสมุดมารวย : สนุกรู้ สนุกคิด ทุกอรรถรสแห่งการเรียนรู้	40
ห้องสมุดมหาวิทยาลัยต้นแบบ	47
สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์	49
สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม	58
สำนักหอสมุด ม.ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร	67
ห้องสมุดพร้อมปัญญา เรือนจำกลางบางขวาง	76

ภาพที่ 19 คู่มือมาตรฐานและตัวชี้วัดห้องสมุดมีชีวิตรูปแบบอุทยานการเรียนรู้	35
ภาพที่ 20 TK App ช่องทางใหม่ของการอ่านและการเรียนรู้	37
ภาพที่ 21 บรรยากาศการเรียนรู้และการบริการของห้องสมุดมารวย	41
ภาพที่ 22 ห้องสมุดมีชีวิตและบริการที่หลากหลาย	41
ภาพที่ 23 การจัดกิจกรรมเสวนาภายในห้องสมุดมารวย	42
ภาพที่ 24 บรรยากาศการเรียนรู้ ณ ห้องสมุดมารวย ศูนย์การค้าเอสพลานาด	42
ภาพที่ 25 แสดงหน้าจอเว็บไซต์สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์	49
ภาพที่ 26 แสดงหน้าจอเว็บไซต์สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม	58
ภาพที่ 27 แสดงหน้าจอเว็บไซต์เครือข่ายห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา ในจังหวัดมหาสารคาม	61
ภาพที่ 28 ศูนย์สารนิเทศอีสานสิรินธร	64
ภาพที่ 29 แสดงหน้าจอเว็บไซต์สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร	67
ภาพที่ 30 แสดงหน้าจอการสืบค้นทรัพยากรสารสนเทศ Digital Theses	73
ภาพที่ 31 แสดงหน้าจอการสืบค้นวารสารอิเล็กทรอนิกส์	73
ภาพที่ 32 อาคารภายนอกและภายในก่อนการพัฒนา	76
ภาพที่ 33 บรรยากาศห้องสมุดพร้อมปัญญา เรือนจำกลางบางขวาง	78
ภาพที่ 34 การจัดกิจกรรมภายในห้องสมุดพร้อมปัญญา เรือนจำกลางบางขวาง	79
ภาพที่ 35 ชั้นหนังสือในห้องสมุดพร้อมปัญญา เรือนจำกลางบางขวาง	81
ภาพที่ 36 การส่งมอบห้องสมุดพร้อมปัญญา เรือนจำกลางบางขวาง	82
ภาพที่ 37 การส่งมอบหนังสือโดยบริษัท บัตรกรุงไทย จำกัด (มหาชน)	83
ภาพที่ 38 การมอบหนังสือโดยหน่วยงานต่าง ๆ	83

แนวปฏิบัติที่ดีสำหรับห้องสมุด

นางสาวสุจิตร์ สุภาพ

ห้องสมุด นับเป็นแหล่งรวบรวมทรัพยากรสารสนเทศทุกประเภท โดยมีการคัดเลือก จัดซื้อ จัดหาเข้ามาให้บริการอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้มีทรัพยากรที่ทันสมัยอยู่เสมอ โดยมีบรรณารักษ์เป็นผู้ดำเนินงานและจัดบริการต่าง ๆ แก่ผู้ใช้บริการอย่างเป็นระบบ ระเบียบ และมาตรฐาน มีการบริหารจัดการห้องสมุดยุคใหม่ เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้ใช้บริการ

ปัจจุบันห้องสมุดหลายแห่งได้ปรับกระบวนการทํางาน การบริหารและการให้บริการ เพื่อให้ผู้ใช้บริการได้รับความรู้อย่างแท้จริง อันจะนำไปสู่ภูมิปัญญา และสร้างความฉลาดให้ผู้ใช้บริการ

การทำให้ห้องสมุด เป็นมากกว่าห้องสมุด นับเป็นความท้าทายสำหรับบรรณารักษ์ยุคใหม่ ที่จะต้องบริหารต้นทุนของห้องสมุดให้เกิดความคุ้มค่า การจัดทำห้องสมุดยุคใหม่ ควรบริหารจัดการ ข้อมูลที่มีอยู่นำมาเข้าระบบ มาตรฐาน โดยมีการวางแผนการบริหารและจัดการอย่างเป็นขั้นตอน มีรูปแบบที่ชัดเจน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องและตรงตามความต้องการของผู้ใช้บริการ ทั้งนี้ประกอบด้วย ขั้นตอนการบริหารจัดการข้อมูล ดังนี้

1. การแปลงข้อมูลให้กลายเป็นสารสนเทศ
2. การบริหารสารสนเทศเพื่อนำไปสู่การพัฒนาให้เกิดความเข้าใจ
3. การสื่อสารเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น อันนำมาซึ่งแผนอันชาญฉลาด
4. การนำแผนอันชาญฉลาดไปสู่การปฏิบัติจริงจนเกิดประสิทธิผลและได้ผลลัพธ์ที่ต้องการ

การบริหารจัดการห้องสมุดสมัยใหม่ เพื่อนำพาห้องสมุดสู่ประชาคมอาเซียน ในยุคโลกาภิวัตน์ ดังจะเห็นได้จากห้องสมุดหลายแห่งได้ปรับเปลี่ยนกระบวนการทํางาน ทั้งการบริหาร การบริการเชิงรุก การตระหนักความสำคัญในการพัฒนา การส่งเสริมนิสัยรักการอ่านให้เกิดขึ้นแก่สังคม การจัดและพัฒนา ห้องสมุดสมัยใหม่มีแนวคิดต่าง ๆ อาทิ ห้องสมุดมีชีวิต ห้องสมุด 3 ดี ห้องสมุดสีเขียว ห้องสมุด อัดโนมิตี ห้องสมุดยุคใหม่ นวัตกรรมห้องสมุด โดยการจัดทำดัชนีชี้วัดทั้งด้านกายภาพ ด้านสาระและ กิจกรรม เพื่อตอบโจทยในการนำพาห้องสมุดไปสู่ความสำเร็จ ตลอดจนมีมาตรฐานและตัวชี้วัด ห้องสมุด ไม่ว่าจะเป็นการสร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ จัดหาสื่อความรู้ต่าง ๆ อาทิ หนังสือ วารสาร นิตยสาร สื่ออิเล็กทรอนิกส์ ที่ตอบสนองความต้องการในการใช้บริการอย่างแท้จริง การจัดบริการ รูปแบบต่าง ๆ และหลากหลายเพื่อจูงใจ และการจัดเครื่องมืออำนวยความสะดวกในการใช้บริการใน

- ข้อมูลเชิงประวัติศาสตร์
- ข้อมูลการวิจัย การศึกษาค้นคว้า
- คู่มือต่าง ๆ ช่วยผู้ให้บริการ

5. การวางแผนสู่ห้องสมุด Best Practice

- นโยบายในการพัฒนาสื่อสังคม
- ดำเนินการเรียนรู้ อบรมบุคลากร
- เริ่มจากความต้องการของผู้ใช้
- รู้จักกลุ่มเป้าหมายของห้องสมุด
- รู้ว่าห้องสมุดกำลังทำอะไร
- พัฒนาแผนกลยุทธ์ห้องสมุด
- อะไรคือดัชนีวัดความสำเร็จของห้องสมุด
- จัดสรรงบประมาณ ทรัพยากร และบุคลากร

6. การดำเนินงานสู่ห้องสมุด Best Practice

- เชื่อมโยงข้อมูลเว็บไซต์ของห้องสมุดและที่เกี่ยวข้อง
- ดำเนินการประชาสัมพันธ์ในรูปแบบต่าง ๆ ทุกช่องทาง
- การใช้เอกลักษณ์ของห้องสมุดในที่ต่าง ๆ สร้างการจดจำและการรับรู้
- การเชื่อมโยงข้อมูล การจัดการและบริหารสารสนเทศในรูปแบบ One Stop Service
- การจัดทำข้อมูล ข่าวสารให้ทันสมัยตลอดเวลา
- การเข้าถึงชุมชนและกลุ่มเป้าหมายของห้องสมุด
- การออกแบบและการสร้างรูปแบบการเข้าถึงได้ง่าย สะดวก รวดเร็ว
- การลงมือกระทำ ตามแผนงานให้เกิดขึ้นจริง

การนำเสนอห้องสมุดต้นแบบ หรือ Best Practice ขอนำเสนอห้องสมุดประเภทต่าง ๆ ที่เป็นต้นแบบ ได้รับการยอมรับในด้านอัตลักษณ์เฉพาะด้านที่โดดเด่น สามารถนำไปประยุกต์ใช้สำหรับห้องสมุดประเภทต่าง ๆ อาทิ ห้องสมุดเฉพาะ ห้องสมุดโรงเรียน ห้องสมุดมหาวิทยาลัย และห้องสมุดประชาชน ห้องสมุดเรือนจำ/ทัณฑสถาน ดังนี้

ลักษณะของห้องสมุดเป็นอาคารเอกเทศชั้นเดียว ขนาดพื้นที่ 272.75 ตารางเมตร ตั้งอยู่ตรงกลางระหว่างอาคารเรียน มีความสะดวกต่อการใช้บริการ ประกอบด้วยทรัพยากรห้องสมุด 6,003 รายการ แบ่งเป็นหนังสือ 5,864 เล่ม ได้แก่ หนังสือพระราชนิพนธ์ คู่มือครู หนังสือทั่วไป นวนิยาย/เรื่องสั้น หนังสือ เด็กและเยาวชน หนังสืออ้างอิง ตลอดจนสื่ออิเล็กทรอนิกส์ 139 รายการ และคอมพิวเตอร์เพื่อบริการจำนวน 32 เครื่อง

การแบ่งสัดส่วนห้องสมุด ประกอบด้วย มุมหนังสือพระราชนิพนธ์ มุมค้นคว้าอ้างอิง มุมบันเทิง หรือมุมสบายที่มีทั้งหนังสืออ่านเล่น ของเด็กเล่น มุมปฐมวัย และห้องสมุดเสียง และมุมท้องถิ่น มุมครู ห้องนิทรรศการอาเซียน ห้องคอมพิวเตอร์เพื่อการค้นคว้าเวทีกิจกรรม นอกจากนี้โรงเรียนได้จัดทำมุมคาเฟ่ภายในห้องสมุด เพื่อให้บริการแก่ผู้ปกครองและชุมชน ห้องสมุดมีความโดดเด่นอย่างเห็นได้ชัด จากการจัดบรรยากาศที่มีชีวิตชีวา มีสีสันสวยงาม สะอาดตา เหมาะกับวัยของนักเรียน และเฟอร์นิเจอร์มาดกแต่ง เช่น โต๊ะ เก้าอี้ สีสวยงาม น่านั่งดูหนังสือ น่าสนใจ ปรับฝ้าเพดานให้มีมิติทันสมัย พื้นกระเบื้องและผนังทาสีฟ้าสะอาดตา เน้นกระจกใส เพื่อช่วยเรื่องแสงสว่าง การแสดงหนังสือหมุนเวียนโดยเน้นหน้าปก และนำหนังสือที่น่าสนใจมาจัดแสดง

ภาพประกอบที่ 2 บรรยากาศห้องสมุดโรงเรียนชุมชนบ้านบ่อประดู่

มากขึ้น ทำให้พื้นที่ห้องสมุดคับแคบ โรงเรียนจึงต้องขยายพื้นที่บริการเพื่อตอบสนองความต้องการใช้ที่เพิ่มขึ้น

สร้างฐานความรู้จากโรงเรียนชุมชน โรงเรียนได้ขยายพื้นที่บริการ ติดเครื่องปรับอากาศเพื่อคลายร้อน และจัดเป็นฐานการเรียนรู้ เพื่อให้ให้นักเรียนเข้ามาใช้บริการ รวม 8 ฐาน ได้แก่ ฐานหนังสือ ฐานห้องสมุดเสียง ฐานกาแฟหนังสือ ฐานการเรียนรู้ส่งเสริมการอ่าน ฐาน ICT ฐานมุมสบาย ฐานอาเซียน และฐานห้องน้ำเสริมความรู้ ทุกฐานมีรูปแบบและสีสันสดใส ดึงดูดความสนใจให้นักเรียนเข้ามาใช้บริการ โดยทุกวันระหว่างเวลา 12.30-13.30 น. นักเรียนทุกคนจะเข้าห้องสมุดตามฐานการเรียนรู้ ร่วมกิจกรรมส่งเสริมการอ่านทั้ง 7 ฐาน (ยกเว้นฐานห้องน้ำเสริมความรู้ ที่ได้นำคำสุภาษิตไปติดไว้ให้นักเรียนได้อ่านเพื่อเพิ่มพูนความรู้) นอกจากนี้ในวันหยุดเสาร์-อาทิตย์ ครูจะผลัดเวรมาทำหน้าที่บรรณารักษ์ เพื่อให้บริการชุมชนในวันหยุดเป็นประจำอีกด้วย

ปัจจัยที่ทำให้โรงเรียนสามารถพัฒนาห้องสมุดให้เป็นต้นแบบ เกิดจากความร่วมมือของทุกฝ่าย ที่เห็นพ้องต้องกันว่า ห้องสมุดเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญ การช่วยทำให้ห้องสมุดสวยงาม สีสันสดใส มีชีวิตชีวา จะช่วยกระตุ้นให้นักเรียนเข้ามาอ่านหนังสือและทำกิจกรรมมากยิ่งขึ้น อันจะส่งผลต่อการอ่านออกเขียนได้ และคิดวิเคราะห์ของนักเรียนต่อไป จากแนวคิดดังกล่าว ทำให้คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครองและนักเรียนของโรงเรียนชุมชนบ้านบ่อประคู้ มุ่งมั่นที่จะสร้างฝันให้เป็นจริง ความรู้ที่ได้จากการอบรม การศึกษาดูงาน ทำให้เกิดกำลังใจและมีความสุขในการเข้ามาใช้บริการ มีความสุขกับการอ่านหนังสือ จึงนำแนวคิดดังกล่าวมาประชุมวางแผนพัฒนาให้เป็นห้องสมุดแห่งการเรียนรู้ควบคู่ความสุขจากการอ่าน

โรงเรียนได้จัดทำโครงการพัฒนาห้องสมุด และแผนปฏิบัติงานประจำปี กำหนดภาระหน้าที่และผู้รับผิดชอบอย่างชัดเจน รวมทั้งแผนพัฒนาโดยเน้นด้านการอ่าน กำหนดเกณฑ์มาตรฐานว่านักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 ต้องอ่านหนังสือและบันทึกการอ่าน 90 เล่มต่อปี จึงจะเลื่อนชั้นได้ และจัดทำโครงการส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน และห้องสมุดมีชีวิต (3L) 3L's Living Library โดยเน้นรูปแบบการให้บริการที่มีชีวิต และกิจกรรมส่งเสริมการอ่านที่หลากหลาย ดังนี้

L1 : Living Library ห้องสมุดมีชีวิต ภายใต้สภาพแวดล้อมด้านกายภาพ ภูมิทัศน์ ที่ตอบสนองต่อการเรียนรู้ มีผู้ให้บริการอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง มีสีสันดึงดูด มีกิจกรรมน่าสนใจ เช่น กิจกรรมส่งเสริมการอ่านในวันรักการอ่านแห่งชาติ (2 เมษายน) กิจกรรมพัฒนาสื่อความรู้ กิจกรรมเปิดฐานปิ่นเสริมแต่ง กิจกรรมบรรยายภาสขวนอ่าน กิจกรรมช่วยกันทำช่วยกันดูแล กิจกรรมมุมเสริมความรู้ กิจกรรมแนะนำการใช้ห้องสมุด เป็นต้น

V : Vision กำหนดวิสัยทัศน์ ห้องสมุดโรงเรียนชุมชนบ้านบ่อประดู่ เป็นหัวใจแห่งการเรียนรู้ กำหนดเอกลักษณ์ คือ โรงเรียนต้นแบบห้องสมุดมีชีวิต อัตลักษณ์คือ นักเรียนมีนิสัยรักการอ่านสืบสานทำความดี ตั้งเป้าหมายผู้เรียนร้อยละ 90 มีนิสัยใฝ่รู้ใฝ่เรียนเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ สร้างตัวชีวิตโรงเรียนมีห้องสมุดเป็นแหล่งเรียนรู้ส่งเสริมการอ่านที่มีคุณภาพและนักเรียนมีนิสัยรักการอ่านในระดับดี

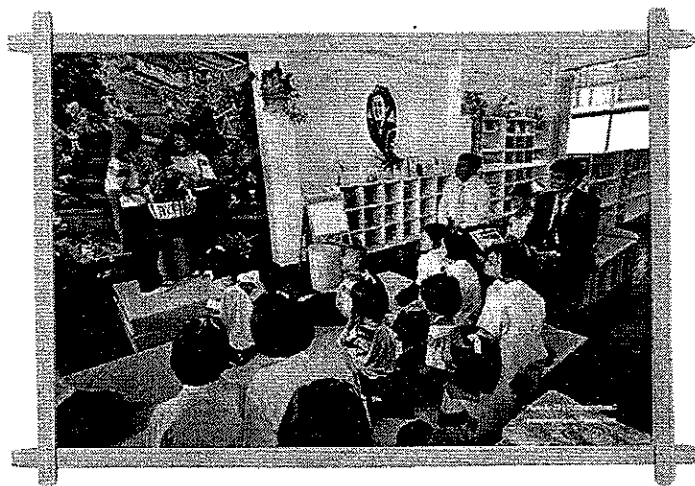
E : Engagement สร้างข้อตกลงในการส่งเสริมการอ่าน โดยร่วมกันจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี และแผนงานโดยเน้นจุดเด่นด้านการอ่าน พัฒนาห้องสมุดเป็นแหล่งเรียนรู้ และประกาศนโยบาย เกณฑ์มาตรฐานการผ่านการอ่านของนักเรียนโรงเรียนชุมชนบ้านบ่อประดู่

S : Synthesis การดำเนินงาน เลือกรูปแบบที่สนับสนุนนักเรียนให้มีนิสัยใฝ่รู้ ใฝ่เรียน เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ โครงการพัฒนาห้องสมุดมีชีวิต โครงการและจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน

T : Transition การเปลี่ยนผ่าน ใช้ระบบปฏิบัติการ มีการนิเทศ กำกับ ติดตามงานตามแผน พัฒนาบุคลากรที่รับผิดชอบให้มีความรู้ใหม่ ๆ แบบหนึ่งคนสองความรู้ มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีการให้รางวัลเพื่อจูงใจ ใช้ระบบติดตามงานในการประชุมทุกครั้ง เพื่อหาข้อปรับปรุง เพราะเชื่อว่าความสำเร็จ เริ่มจากการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ และร่วมวางแผน

ความสำเร็จและความภาคภูมิใจ

- นักเรียนและประชาชนในชุมชนมาใช้ห้องสมุดในวันหยุดเสาร์-อาทิตย์เป็นจำนวนมาก
- นักเรียนร้อยละ 100 มีนิสัยรักการอ่าน อ่านหนังสือผ่านเกณฑ์มาตรฐานที่โรงเรียนกำหนด
- ครูทุกคนอ่านหนังสือและบันทึกการอ่าน
- นักเรียนกล้าแสดงออก และมีความรับผิดชอบมากขึ้น
- ชุมชนและผู้ปกครองเข้าร่วมร้อยละ 89 ขอมรับและส่งเสริมให้นักเรียนอ่านหนังสือมากขึ้น
- ผลทดสอบระดับชาติของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สูงขึ้นต่อเนื่อง
- โรงเรียนได้รับรางวัล ได้แก่ รางวัลส่งเสริมการอ่าน รางวัลนวัตกรรมที่เป็นเลิศ จุดเน้นด้านการอ่าน เป็นตัวแทนนำเสนอผลงานสถานศึกษาที่จัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านยอดเยี่ยมในงานศิลปหัตถกรรมนักเรียนภาคใต้ ส่งผลให้ครูบรรณารักษ์ และผู้บริหารโรงเรียน ได้รับการคัดเลือกให้ไปศึกษาดูงานด้านส่งเสริมการอ่าน และการพัฒนาห้องสมุด ณ ประเทศเกาหลี และประเทศญี่ปุ่น

ภาพประกอบที่ 5 การจัดกิจกรรมภายในห้องสมุดโรงเรียนวัดบางหลวง

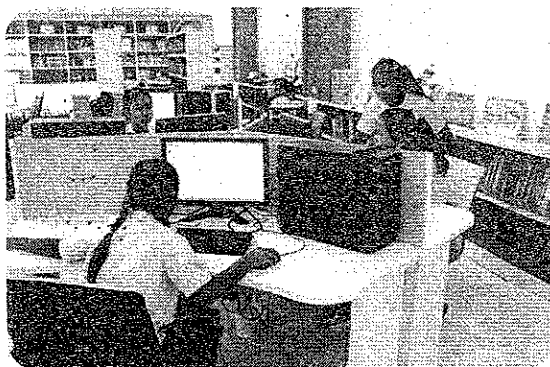
การพัฒนาห้องสมุดของโรงเรียนวัดบางหลวงประสบความสำเร็จ เริ่มจากผู้บริหารที่มีวิสัยทัศน์ ในการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง กล้าคิด กล้าทำ กล้าเปลี่ยนแปลงห้องสมุดจากรูปแบบเดิม ๆ ให้เป็น ห้องสมุดที่ทันสมัย สีสันสดสวย งดงาม มีบรรยากาศ สร้างความสนใจแก่ผู้มาใช้บริการห้องสมุด โดย ให้ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายเห็นความสำคัญในการพัฒนาความรู้ให้กับบุคลากรทุกฝ่าย สร้างความเข้าใจให้กับ บุคลากร ให้เห็นร่วมกันว่าห้องสมุดเปรียบเสมือนหัวใจในการพัฒนาศักยภาพผู้เรียน ที่เน้นหลักการ พัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้ตรงกับความต้องการ ทำให้การเรียนรู้เป็นเสมือนหนึ่งกิจวัตรประจำวัน ให้ นักเรียนซึมซับนิสัยรักการอ่าน ผ่านแรงดึงดูดของห้องสมุดที่มีสีสันสวยงาม สร้างบรรยากาศผ่อนคลาย พร้อมทั้งเชิญชวนผู้ปกครอง ศิษย์เก่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และนักเรียน เข้ามามีส่วน ร่วมในการออกแบบและเสนอแนวคิดในการจัดมุมต่าง ๆ ภายในห้องสมุด รวมถึงการเป็นเจ้าภาพมอบ หนังสือให้ห้องสมุด

กำหนดกลยุทธ์รักการอ่าน เพื่อการเป็นห้องสมุดมีชีวิต ได้กำหนดกลยุทธ์ : สถานศึกษาดี โดยมี กิจกรรมส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน เช่น ยอดกวีคนเก่ง รักภาษาไทย สืบค้นหาห้องสมุด สายสัมพันธ์แม่ลูก สุขสันต์วันลอยกระทง ไครหนอ ต่อเติมเสริมแต่ง และกิจกรรมนิทานจานเดียว ที่ได้รับรางวัลโรงเรียน จัดกิจกรรมการเรียนรู้บูรณาการการอ่านที่เป็นวิธีปฏิบัติที่ดี (Good practice) ตามโครงการส่งเสริมนิสัย รักการอ่าน ประจำปีการศึกษา 2555 ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 นอกจากนี้ทุกเช้าหลังเคารพธงชาติ และสวดมนต์หน้าเสาธง ห้องสมุดยังมีกิจกรรมสำนวนไทยน่ารู้ และ สนทนาภาษาอาเซียน โดยให้นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ผลัดกันเป็นผู้นำเสนอในแต่ละวัน นอกจากโรงเรียนวัดบางหลวงได้ปฏิรูปห้องสมุด และประสบความสำเร็จแล้ว ได้เปิดโอกาสให้โรงเรียน ในเขตอื่น ๆ ศึกษาดูงาน โดยปีการศึกษา 2555 มีโรงเรียนมาศึกษาดูงานห้องสมุด มากกว่า 60 โรงเรียน

ห้องสมุดโรงเรียนวัดตะคร้ำเอน

ห้องสมุดโรงเรียนวัดตะคร้ำเอน ตั้งอยู่เลขที่ 321 ตำบลตะคร้ำเอน อำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 มีครู/บุคลากรทางการศึกษารวมผู้บริหาร 31 คน นักเรียน 630 คน

การบริหารงานห้องสมุดโรงเรียนมีครูบรรณารักษ์ 1 คน ครูช่วยงานห้องสมุด 1 คน และ ข้าราชการ 13 คน ห้องสมุดตั้งอยู่บริเวณชั้นล่างอาคารรุ่งโรจน์ธนกุล พื้นที่ 71 ตรม. หนังสือรวม 10,358 เล่ม และสื่ออื่นๆ เช่น วารสาร/นิตยสารที่มีการตอบรับเป็นสมาชิกอย่างต่อเนื่อง หนังสือพิมพ์ วัสดุประกอบการเรียนรู้และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ คอมพิวเตอร์ 8 เครื่อง

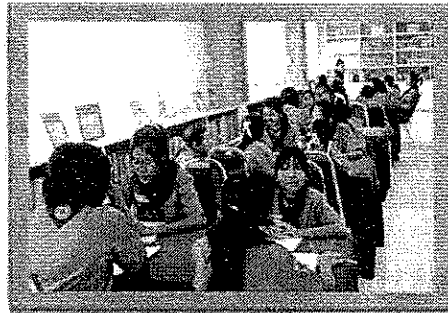
ภาพประกอบที่ 7 ห้องสมุดมีชีวิตโรงเรียนวัดตะคร้ำเอน

ความสำคัญของห้องสมุด

โรงเรียนให้ความสำคัญกับห้องสมุด โดยเฉพาะการสร้างบรรยากาศห้องสมุด การส่งเสริมการอ่านให้กับนักเรียน โดยพัฒนาห้องสมุดในภาพลักษณ์ใหม่ ให้เป็นห้องสมุดมีชีวิตต้นแบบในโรงเรียนเฉลิมพระเกียรติ 55 พรรษา สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี สามารถรองรับความต้องการเรียนรู้ของนักเรียนและผู้ให้บริการ โดยมีสถานที่สะอาด สวยงาม สะดวกสบาย โปร่ง มีสื่อและกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง หลากหลายรูปแบบ อันเป็นการส่งเสริมให้นักเรียนมีนิสัยรักการอ่าน เป็นศูนย์รวบรวมข้อมูลข่าวสารที่มีคุณค่าต่อการเรียนรู้ โดยมีเป้าหมายการดำเนินงาน ดังนี้

1. เป็นสถานศึกษาที่มีความพร้อมในด้านบุคลากร แผนงานสอดคล้องกับนโยบายในการส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน
2. บริการหนังสือ สิ่งพิมพ์ สื่อทัศนวัสดุ เพื่อส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้ ให้นักเรียนบรรลุเป้าหมายของการจัดการศึกษา
3. มีกิจกรรมส่งเสริมนิสัยรักการอ่านมีความหลากหลาย ต่อเนื่องอย่างสม่ำเสมอ

1.10 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5/1	กิจกรรมแผนภาพความคิด...พิชิตเรื่องราว
1.11 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5/2	กิจกรรมแผนภาพความคิด...พิชิตเรื่องราว
1.12 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6/1	กิจกรรมนักวิเคราะห์ข่าวรุ่นเยาว์
1.13 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6/2	กิจกรรมนักวิเคราะห์ข่าวรุ่นเยาว์
1.14 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/1	กิจกรรมหนังสือในดวงใจ
1.15 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/2	กิจกรรม New Kid
1.16 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/1	กิจกรรมเพลงโปรดในดวงใจ
1.17 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/2	กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน
1.18 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/1	กิจกรรมคนค้นข่าว ICT
1.19 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/2	กิจกรรมสืบ...ค้น...หา...แจ้ง...ข่าว

ภาพประกอบที่ 9 กิจกรรมภายในห้องสมุดโรงเรียนวัดตะคร้ำเอน

2. ประสานความร่วมมือในการจัดกิจกรรมส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน ดังนี้

- 2.1 กิจกรรมวางทุกงานอ่านทุกคน กำหนดให้นักเรียนอ่านหนังสือที่สนใจแล้วบันทึกการอ่านเสนอต่อครูประจำชั้นทุกวัน
- 2.2 กิจกรรมการเล่านิทาน ชูววรรณรักษ์เล่านิทานเสียงตามสาย สัปดาห์ละครั้ง ในช่วงพักกลางวัน
- 2.3 กิจกรรมการแนะนำหนังสือใหม่ โดยจัดมุมแนะนำหนังสือใหม่ ประชาสัมพันธ์ผ่านเสียงตามสายให้นักเรียนทราบอย่างสม่ำเสมอ
- 2.4 กิจกรรมการเล่าเรื่องจากหนังสือ นักเรียนอ่านหนังสือที่สนใจแล้วเล่าเรื่องให้เพื่อนๆ ฟัง และนำไปบันทึกเพื่อแลกเปลี่ยนกันอ่านอีกครั้ง แล้วเสนอต่อครูประจำชั้นทุกสัปดาห์
- 2.5 กิจกรรมตอบปัญหาจากหนังสือ ห้องสมุดจัดทำป้ายนิเทศหาปัญหาทุกสัปดาห์
- 2.6 กิจกรรมการจัดนิทรรศการห้องสมุด จัดนิทรรศการสัปดาห์ห้องสมุด เพื่อให้นักเรียนร่วมทำกิจกรรม

หมวดที่ 1 มาตรฐานด้านผู้บริหาร

หมวดที่ 2 มาตรฐานด้านครู

หมวดที่ 3 มาตรฐานด้านผู้เรียน

หมวดที่ 4 มาตรฐานด้านทรัพยากรสารสนเทศ

4. ผู้ปกครองนักเรียนและชุมชน มีส่วนร่วมในการดำเนินการส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน ได้แก่

4.1 ส่งเสริมและใช้บริการห้องสมุดโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ

4.2 มีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริการของห้องสมุด

4.3 ส่งเสริมงานบริการห้องสมุดสู่ชุมชนโดยเปิดบริการสำหรับชุมชนเข้าใช้ได้ตลอดเวลา

4.4 ปลุกฝังนิสัยรักการอ่าน โดยร่วมกันอ่านหนังสือที่นักเรียนยืมกลับไปอ่านที่บ้าน

4.5 ร่วมจัดกิจกรรมงานมหกรรมวิชาการทุกปี เพื่อแสดงผลงานของนักเรียน เป็นการรายงาน

ความก้าวหน้าต่อชุมชนและสังคม

5. ความร่วมมือระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ในการส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน โดยบริจาคหนังสือ วัสดุ อุปกรณ์ หรืองบประมาณจัดซื้อหนังสือเข้าห้องสมุด

6. หน่วยงานต้นสังกัดมีส่วนร่วมในการส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน โดยการจัดสรรซื้อหนังสือ

7. ร่วมสร้างเครือข่ายห้องสมุดมีชีวิตต้นแบบในโรงเรียน เฉลิมพระเกียรติ 55 พรรษา สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

ผลแห่งความสำเร็จจากการพัฒนาห้องสมุด

1. สถานศึกษารางวัลพระราชทาน ระดับมัธยมศึกษา (ขนาดเล็ก) ประจำปี 2552

2. นักเรียนเรียนส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมดีเด่น ระดับประเทศ ประจำปี 2552

3. สถานศึกษารางวัลพระราชทาน ระดับประถมศึกษา (ขนาดกลาง) ประจำปี 2553

4. โรงเรียนส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมดีเด่น ระดับประเทศ ประจำปี 2553

5. นักเรียนเรียนส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมดีเด่น ระดับประเทศ ประจำปี 2553

6. นักเรียนรางวัลพระราชทาน ระดับประถมศึกษา (ขนาดกลาง) ประจำปี 2554

7. นักเรียนรางวัลพระราชทาน ระดับมัธยมศึกษา (ขนาดเล็ก) ประจำปี 2554

8. โรงเรียนได้รับรางวัล ได้แก่ รางวัลจากการประกวดกิจกรรมห้องสมุดโรงเรียน , รางวัลโรงเรียนรักการอ่านดีเด่น , รางวัลผู้บริหารรักการอ่านดีเด่น , รางวัลครูรักการอ่านดีเด่น รางวัลนักเรียนรักการอ่านดีเด่น จาก สพป. กาญจนบุรี เขต 2

9. ผู้บริหารและครูบรรณารักษ์เป็นวิทยากรด้านการพัฒนาคุณภาพห้องสมุด และกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน

10. ผู้บรรณารักษ์เป็นพี่เลี้ยงในการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านระดับประเทศ

วิสัยทัศน์ห้องสมุดโรงเรียนร่มเกล้า คือ เป็นแหล่งศึกษาค้นคว้าหาความรู้ที่มีชีวิต มุ่งมั่นบริการทุกฝ่าย พัฒนาสู่มาตรฐาน เน้นการมีส่วนร่วม

การพัฒนาห้องสมุด โรงเรียนร่มเกล้าเน้นการมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกฝ่ายทั้งผู้บริหาร โรงเรียน ครูบรรณารักษ์ ครูกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ นักเรียน ผู้ปกครองและชุมชน ทั้งในด้านการให้บริการ การบริหารจัดการห้องสมุด การจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน การจัดหาทรัพยากรสารสนเทศ ห้องสมุดโดยมีส่วนร่วมในการเสนอรายชื่อหนังสือที่ต้องการ การจัดหา/บริจาคหนังสือ สื่อสิ่งพิมพ์ต่างๆ ให้ห้องสมุด เพื่อให้ตรงกับความต้องการของผู้ใช้บริการมากที่สุด ทั้งบุคลากรในโรงเรียน ผู้ปกครองและชุมชน ในส่วนของนักเรียนนั้นนอกจากเข้าร่วมในกิจกรรมส่งเสริมการอ่านแล้วยังมีบรรณารักษ์น้อยช่วยงานห้องสมุดด้วย

กำหนดกลยุทธ์ โรงเรียนได้กำหนดกลยุทธ์ แผนงาน โครงการ แผนปฏิบัติงานประจำปี ที่สอดคล้องกับนโยบายห้องสมุด 3 ดี ของกระทรวงศึกษาธิการ ได้ดำเนินงานตามกระบวนการขั้นตอน PDCA (Plan DO Check Action) โดยมีการนิเทศ กำกับติดตามงาน รวมถึงการรายงานผลการดำเนินงานประจำปีอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน รวมทั้งเผยแพร่ผลการดำเนินงานสู่สาธารณชนได้รับทราบ รวมทั้งนำผลการประเมิน ข้อเสนอแนะต่าง ๆ มาพัฒนาในด้านต่างๆที่เกี่ยวข้องห้องสมุด เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลแก่การดำเนินงานห้องสมุด สอดรับกับวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ บรรลุตามวัตถุประสงค์ของการดำเนินงาน และเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน

ด้านการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ห้องสมุดจัดพื้นที่และมุมต่างๆ เพื่อตอบสนองแก่ผู้ให้บริการ ได้แก่ มุมเฉลิมพระเกียรติ มุมอาเซียน มุมสืบค้น ห้องสมุดเสียง ห้องสมุดนอนอ่าน (สำหรับเด็กๆ นั่งนอนอ่านได้) รวมทั้งจัดทำห้องสมุดในส่วนเพิ่มเติมด้านนอกห้องสมุดเพื่อขยายพื้นที่การใช้สอย และใช้ประโยชน์จากความร่มรื่นของต้นไม้ดอกไม้ประดับ ในส่วนของบรรยากาศและสีสันทันในห้องสมุด ช่วยสร้างบรรยากาศการอ่านและการเรียนรู้และดึงดูดความสนใจของนักเรียน นอกจากนี้ยังจัดเบาะรองนั่งสีสันทันสดใสสำหรับนักเรียนนั่งนอนอ่าน โดยหุ้มพนักเก้าอี้ด้วยผ้าสีสันทันสดใส และนำของตกแต่ง เช่น ตุ๊กตาไม้เป็นรูปเด็กอ่านหนังสือ มาประดับในห้องสมุด เป็นต้น

ภาพประกอบที่ 11 มุมต่างๆ ในห้องสมุดโรงเรียนร่มเกล้า

ความสำเร็จและความภาคภูมิใจ

การพัฒนาห้องสมุดโรงเรียนให้ประสบความสำเร็จมีปัจจัยที่สำคัญ ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน เห็นความสำคัญของห้องสมุด และความมุ่งมั่นตั้งใจจริงในการพัฒนาห้องสมุด การค้นคว้าข้อมูล ข่าวสารของบุคลากรในโรงเรียนและชุมชน และส่งเสริมนิสัยรักการอ่านอย่างยั่งยืนแก่นักเรียน ซึ่งจะส่งผลทำให้นักเรียนมีนิสัยใฝ่รู้ใฝ่เรียนและส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนต่อไป นอกจากนี้ผู้บริหารโรงเรียนต้องเน้นความมีส่วนร่วมให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาห้องสมุด ทำให้บุคลากรในโรงเรียนทุกคนตระหนักการส่งเสริมการอ่านและการพัฒนาห้องสมุดไม่ใช่หน้าที่ของครู บรรณารักษ์แต่เพียงผู้เดียวแต่เป็นหน้าที่ของครูทุกคน ซึ่งโรงเรียนมีผลงานเป็นที่ภาคภูมิใจ ได้แก่

1. นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมร้อยละ 90
2. นักเรียน ครู และผู้เกี่ยวข้องร้อยละ 90 เข้ามาขืมหนังสือ
3. นักเรียน ครู ชุมชน เข้ามาใช้บริการในห้องสมุดอยู่เสมอ
4. รางวัลชนะเลิศ การจัดกิจกรรมส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสระแก้ว เขต 2 พ.ศ.2553-2555
5. รางวัลห้องสมุดยอดเยี่ยม ประเภทโรงเรียนประถมศึกษาขนาดใหญ่ สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 2 พ.ศ. 2554
6. รางวัลชนะเลิศ กิจกรรมส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน (Good Practice) สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 2 พ.ศ. 2554
7. รางวัลรองชนะเลิศ อันดับ 1 การประกวดการเขียนเรียงความ 3 D ระดับมัธยมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 2 พ.ศ. 2554
8. รางวัลห้องสมุดต้นแบบมีชีวิตในโรงเรียน เฉลิมพระเกียรติ 55 พรรษา สมเด็จพระเทพ รัตนราชสุดาฯสยามบรมราชกุมารี สำนักวิชาการและมาตรฐานการเรียนรู้ ร่วมกับ TK PARK
9. รางวัลชมเชย การเขียนเรียงความ โครงการสานฝันวัยใส จังหวัดสระแก้ว มูลนิธิรัฐบุรุษ พลเอกเปรมตติยกุล ณ ภูเก็ต พ.ศ.2553
10. รางวัลชนะเลิศ โรงเรียนส่งเสริมนิสัยรักการอ่านดีเด่น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสระแก้ว เขต 2 พ.ศ. 2554 - 2555
11. ผู้บริหารโรงเรียนได้รับคัดเลือกไปศึกษาดูงานด้านห้องสมุดและการส่งเสริมการอ่าน ณ ประเทศเกาหลี

2) การจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านอย่างครอบคลุม ทั้งในห้องเรียน นอกห้องเรียน นอกโรงเรียน โดยเฉพาะห้องสมุดต้องทำให้เป็นห้องสมุดมีชีวิต มีกิจกรรมส่งเสริมการอ่านเคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่อง

3) การสร้างเครือข่าย นับเป็นสิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งเพราะการพัฒนาที่สำคัญจะต้องเชื่อมโยงไปสู่หน่วยงานภายนอก ทั้งการรับบริการและให้บริการ อันจะส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงพัฒนา อีกทั้งยังเป็นการบริการหน่วยงานที่ขาดแคลน ซึ่งถือว่าการสร้างความเข้มแข็งของการต่อยอดการพัฒนาอย่างยั่งยืน เช่น การช่วยเหลือพัฒนาห้องสมุดโรงเรียนขนาดเล็ก การให้คำแนะนำผู้เข้าศึกษาดูงานห้องสมุดโรงเรียนที่ต้องการพัฒนาเกี่ยวกับการส่งเสริมการอ่าน โดยเฉพาะบริหารและจัดการของห้องสมุด

4) การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรง ให้เห็นประโยชน์ และคุณค่า ครู นักเรียน ผู้ปกครอง เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน ทำให้ได้เรียนรู้ ได้รับประโยชน์ไปพร้อม ๆ กัน

5) การต่อยอดด้วยกิจกรรมหนังสือเล่มเล็ก ผลผลิตจากการส่งเสริมการอ่าน เป็นการกำหนดแนวคิดเพื่อให้เกิดผลผลิตจากการส่งเสริมการอ่าน ด้วยกระบวนการจัดทำหนังสือเล่มเล็ก โดยนักเรียนต้องใช้ประสบการณ์จากการอ่าน การสร้างจินตนาการ ความคิด และสามารถเขียนเชื่อมโยงข้อมูลได้ ที่สำคัญมีการขยายเป็นกิจกรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของโรงเรียนให้นักเรียนทุกคนมีประสบการณ์และสามารถจัดทำได้ จึงอนุมานว่าผลงานที่เกิดขึ้นน่าจะบอกได้ว่านักเรียนมีการพัฒนาการอ่าน การคิด การวิเคราะห์ และการเขียนได้ อันจะส่งผลถึงคุณภาพการเรียนรู้ของนักเรียน

กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน

จากแนวทางการดำเนินการของโรงเรียนในการพัฒนารักการอ่านของนักเรียน รวมทั้งแนวคิดของการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ดังกล่าว ห้องสมุดได้วิเคราะห์และจัดทำแผนงาน/โครงการพัฒนาห้องสมุด โดยกำหนดเป้าหมาย วัตถุประสงค์ แผนการดำเนินการ และงบประมาณที่ชัดเจน เพื่อสอดคล้องแผนกลยุทธ์ของโรงเรียน โดยมีโครงการ/กิจกรรมต่าง ๆ ดังนี้

1. โครงการพัฒนาห้องสมุด (Living library และ e-Library) โครงการเข้าค่ายเยาวชนคนรักหนังสือ โครงการอ่านสร้างสุข โครงการเข้าค่ายหนังสือเล่มเล็ก โครงการปรับปรุงห้องสมุด

2. กิจกรรมส่งเสริมการอ่านในห้องสมุด เช่น กิจกรรมกล่าวสุนทรพจน์ กิจกรรมอ่านนิทาน กิจกรรมอ่านทำนองเสนาะ กิจกรรมเสียงจากหนังสือ กิจกรรมเขียนเรียงความ กิจกรรมเขียนคำขวัญ กิจกรรมทำหนังสือเล่มเล็ก กิจกรรมคัดลายมือ กิจกรรมเปิดพจนานุกรม กิจกรรมอ่านฟังเสียง กิจกรรมได้วาที กิจกรรมแปลงคำเป็นจำนวน กิจกรรมไปคำสำนวนไทย กิจกรรมอักษรซ่อนคำ เกม Star of Knowledge เกมคำคม เกมทาวเวอร์บล็อก แสดงการจัดทำสื่อ หนังสืออ่านไม่รู้จบ การ์ดสไลด์ Circle Book และกิจกรรมอื่น ๆ อีกมากมาย

3. กิจกรรมส่งเสริมการอ่านนอกห้องสมุด เช่น ดันไม้พุดได้ เป็นการจัดป้ายความรู้ คำสอนต่าง ๆ ติดไว้ตามสวนป่าเพื่อให้ นักเรียนได้อ่าน กิจกรรมรักการอ่าน ที่จัดขึ้นในตอนเช้าก่อนเข้าเรียน คาบแรกหรือหากไม่มีเวลาใช้เวลาวางในการอ่านแล้วบันทึกการอ่าน ซึ่งทำกันทั้งโรงเรียน

โรงเรียน ผู้บริหาร ครู นักเรียน ได้รับรางวัลในระดับประเทศอย่างมากมาย เป็นที่ประจักษ์ต่อสาธารณชนอย่างต่อเนื่องปัจจัยที่ทำให้ประสบความสำเร็จ เนื่องมาจากความร่วมมือร่วมใจของบุคคลหลาย ๆ ฝ่าย ไม่ว่าจะเป็นของบุคลากรทุกคนในโรงเรียน ได้แก่ ผู้บริหารเห็นความสำคัญ ให้การดูแลสนับสนุน และเป็นที่ปรึกษา เป็นขวัญและกำลังใจอย่างใกล้ชิด กระตุ้นให้บุคลากรในโรงเรียนเห็นความสำคัญของห้องสมุด คณะครูทุกคนที่เป็นคณะทำงาน มีความตั้งใจมุ่งมั่น ร่วมมือร่วมใจเพื่อให้งานสำเร็จ ให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอ ครูบรรณารักษ์มุ่งมั่นในการทำงาน จัดโครงการที่เหมาะสม จัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านอย่างหลากหลายร่วมกับยุวบรรณารักษ์ ที่มีความขยัน อดทน เสียสละ เรียนรู้และพัฒนาตนเองอยู่เสมอ ยุวบรรณารักษ์ มีความรับผิดชอบสูงและมีนิสัยรักการอ่าน มีความสามารถในการจัดกิจกรรมร่วมกับครูบรรณารักษ์ มีความมุ่งมั่น เสียสละ อดทน มีจิตสาธารณะ นักเรียนทุกคนในโรงเรียน ได้ให้ความร่วมมือในการร่วมกิจกรรมส่งเสริมการอ่านเป็นอย่างดี มีนิสัยรักการอ่านเพิ่มขึ้น ผู้ปกครอง ผู้นำชุมชนและองค์กรท้องถิ่น เห็นความสำคัญและสนับสนุนในการพัฒนาห้องสมุดมีชีวิต โดยสนับสนุนทั้งกำลังใจ กำลังกาย กำลังทรัพย์ ส่งเสริม สนับสนุน ความร่วมมือในระหว่างชุมชน บุคลากรในระดับเขตพื้นที่ ที่เกี่ยวข้องได้สนับสนุน ให้กำลังใจ ในการพัฒนาห้องสมุดและประชาสัมพันธ์ อย่างสม่ำเสมอ

ด้วยความร่วมมือร่วมใจของบุคลากรทุกภาคส่วน ทำให้ห้องสมุดมีชีวิตต้นแบบในโรงเรียน เพื่อเฉลิมพระเกียรติ 55 พรรษา สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ของโรงเรียนนารีนุกูล 2 ประสบความสำเร็จอย่างงดงาม ทั้งคุณภาพและกายภาพ นับเป็นความภาคภูมิใจอย่างยิ่งของโรงเรียน

ผลแห่งความสำเร็จจากการพัฒนาห้องสมุด

ห้องสมุดโรงเรียนนารีนุกูล 2 ได้พัฒนาอย่างต่อเนื่อง ทำให้ห้องสมุดมีบรรยากาศดี มีหนังสือดี มีกิจกรรมหลากหลายตลอดปี นักเรียนกระตือรือร้นในการอ่านมากขึ้น ยุวบรรณารักษ์ ยุวทูตการอ่าน ผู้จัดกิจกรรม รวมทั้งผู้เข้าร่วมกิจกรรม ต่างก็ได้รับความรู้ ได้พัฒนาตนเอง ทำให้เป็นผู้มีนิสัยรักการอ่าน มีจิตอาสา มีจิตสาธารณะ กล้าแสดงออกมากขึ้น มีความมั่นใจ รู้วิธีการนำเสนองาน รู้จักการเป็นผู้ให้มากกว่าเป็นผู้รับ ได้รับการยอมรับในโรงเรียนและชุมชนทั้งด้านกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน การจัดทำสื่อส่งเสริมการอ่าน เป็นวิทยากรร่วมกับหน่วยงานต่างๆ ร่วมจัดกิจกรรมยุวบรรณารักษ์กับ สพฐ. เป็นตัวแทนเข้าแข่งขันกิจกรรมจนได้รับรางวัลมากมาย เช่น การเล่านิทาน การบรรยายธรรม การแข่งขันหนังสือเล่มเล็ก การแข่งกล่าวสุนทรพจน์ ฯลฯ และเป็นโรงเรียนที่ได้รับการยกย่องจากเขตพื้นที่ให้เป็นต้นแบบห้องสมุดมีชีวิต

จากการที่โรงเรียนนำกิจกรรมส่งเสริมการอ่านเข้าสู่ชุมชน ทำให้ชุมชนเข้ามามีบทบาทและร่วมกิจกรรมกับโรงเรียนมากขึ้น ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนดีขึ้น อีกทั้งได้รับการยอมรับจากสื่อมวลชน อาทิ สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ ลงบทความยกย่องชมเชยห้องสมุดโรงเรียนนารีนุกูล 2 ในคอลัมน์ต้องกล่อมองการศึกษา เป็นต้น

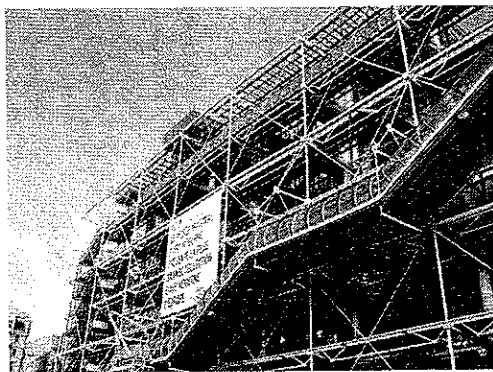
ประสบการณ์สู่ความสำเร็จ “ห้องสมุดมีชีวิต” อุทยานการเรียนรู้

นางสาวทัศนีย์ จันอินทร์

เกือบ 1 ทศวรรษแล้วที่แนวคิด “ห้องสมุดมีชีวิต” แพร่หลายอย่างกว้างขวางในวงการบรรณารักษ์และการศึกษาไทย ห้องสมุดทั่วประเทศทั้งระดับโรงเรียน ชุมชน และจังหวัด ได้เกิดความตื่นตัวที่จะปรับเปลี่ยนภาพลักษณ์แบบเดิมๆ ที่เต็มไปด้วยกฎระเบียบ เงียบขรึม ไร้ชีวิตชีวา ให้กลายเป็นแหล่งเรียนรู้ที่จะสามารถกระตุ้นให้เด็กและเยาวชนเกิดนิสัยรักการอ่านและสามารถจุดประกายในการต่อยอดความรู้เพิ่มเติม

กล่าวได้ว่า กระแสความเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญนี้ส่วนหนึ่งเป็นผลกระทบทั้งโดยตรงและโดยอ้อมจากการก่อตั้งอุทยานการเรียนรู้ ซึ่งเป็นต้นแบบของห้องสมุดมีชีวิต มีพันธกิจสำคัญในการสังเคราะห์และขยายองค์ความรู้ด้านการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ที่มีชีวิต เพื่อให้สังคมไทยเต็มไปด้วยพื้นที่สาธารณะเพื่อการเรียนรู้ และกลายเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ต่อไป...

ด้วยการดำเนินงานเสมือนเป็นห้องทดลองขนาดใหญ่กว่า 8 ปี อุทยานการเรียนรู้จึงได้กลั่นกรองประสบการณ์ ทั้งในด้านการออกแบบพื้นที่ทางกายภาพ สาระ/กิจกรรม/การบริการ และการบริหาร เพื่อบอกเล่าหนทางแห่งความสำเร็จว่า กว่าจะมาเป็นต้นแบบ “ห้องสมุดมีชีวิต” ได้นั้น มีแนวคิดและแนวทางการทำงานอย่างไร กฎเกณฑ์ช่วยไขไปสู่ความสำเร็จคืออะไร และยังมีความท้าทายใดบ้างที่รออยู่ข้างหน้า

ภาพประกอบที่ 14 ศูนย์ศิลปะและวัฒนธรรมแห่งชาติจอร์จ ปอมปิดู ประเทศฝรั่งเศส
และหอสมุดแห่งชาติ ประเทศสิงคโปร์ หนึ่งในแรงบันดาลใจสำคัญในการจัดทำอุทยานการเรียนรู้

ส่งเสริมการอ่าน การสร้างสรรค์เนื้อหาสาระ การวิจัยและงานวิชาการ การขับเคลื่อนนโยบายด้านการอ่าน และการขยายเครือข่ายห้องสมุดมีชีวิต

ห้องสมุดไร้พรมแดน

“ห้องสมุดมีชีวิต” ของอุทยานการเรียนรู้เป็นพื้นที่การเรียนรู้ที่มีภาพลักษณ์ทันสมัย สวยงาม สะดุดตา มีความเป็นมิตร และชวนให้เกิดพลังสร้างสรรค์ จุดเน้นสำคัญคือการสลายเส้นแบ่งพรมแดน ระหว่างห้องสมุด ศูนย์ศิลปวัฒนธรรม ศูนย์การเรียนรู้ และศูนย์เทคโนโลยี ทำให้การอ่านและการเรียนรู้ ไม่ใช่กิจกรรมที่แยกขาดออกจากกัน พื้นที่ภายในอุทยานการเรียนรู้จึงผสมผสานกระบวนการเรียนรู้ด้วย สื่อ หนังสือ คนตรี มัลติมีเดีย และกิจกรรมสร้างสรรค์ไว้อย่างกลมกลืน

หนังสือที่ให้บริการในห้องสมุดมีจำนวนมากกว่าแสนเล่ม มีหลากหลายประเภท และมีความทันสมัย หนังสือที่มีเนื้อหาเฉพาะทางจะถูกจัดแบ่งพื้นที่การอ่านไว้โดยเฉพาะเพื่อความสะดวกในการค้นคว้า เช่น หนังสือด้านการสร้างสรรค์และการออกแบบที่ให้บริการในห้อง Mind Room หนังสือด้านเทคโนโลยีและคอมพิวเตอร์ที่ห้องสมุดไอที และ หนังสือด้านดนตรีไทยและดนตรีสากลในห้องสมุดดนตรี นอกจากนี้ยังมีการให้บริการหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ผ่าน e-library รวมทั้ง e-content และ online-activity อีกมากมายที่น่าสนใจผ่านทางเว็บไซต์อีกด้วย

จุดเด่นสำคัญอีกประการหนึ่งของห้องสมุดมีชีวิตคือกระบวนการคัดสรรหนังสือเพื่อให้บริการ อุทยานการเรียนรู้มีคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิที่ทำงานเกี่ยวกับหนังสือ เช่น อาจารย์จากภาควิชาวรรณกรรมเยาวชน ผู้เชี่ยวชาญจากกระทรวงศึกษาธิการ ฯลฯ ร่วมเป็นคณะกรรมการจัดทำเกณฑ์การคัดเลือกหนังสือ นอกจากนี้ยังเปิดโอกาสให้ผู้ใช้บริการแนะนำหนังสือที่ต้องการอ่าน กระบวนการจัดซื้อหนังสือจะมีความยืดหยุ่นมาก กล่าวคือไม่ได้สั่งซื้อหนังสือเป็นรายปีดังเช่นห้องสมุดโดยทั่วไป แต่สั่งซื้อหนังสือเป็นรายเดือน บรรณารักษ์สามารถไปเลือกหาหนังสือโดยตรงจากร้านจำหน่ายหนังสือ หรือตามมหกรรมหนังสือใหญ่ๆ เช่น งานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ และงานมหกรรมหนังสือเพื่อเด็ก เมื่อซื้อหาหนังสือมาแล้วก็ให้ความสนใจกับขั้นตอนการนำหนังสือเข้าสู่ระบบอย่างรวดเร็ว เพื่อให้ผู้บริการได้อ่านหนังสือที่กำลังเป็นที่นิยมอยู่ในท้องตลาด

อย่างไรก็ตาม ยังมีความรู้ภูมิศาสตร์ที่รอผู้อ่านอยู่นอกพื้นที่ห้องสมุด อุทยานการเรียนรู้จึงให้ความสำคัญเป็นพิเศษกับการวางระบบโครงข่ายคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง เพื่อสนับสนุนให้ผู้บริการได้เชื่อมต่อกับโลกข้อมูลข่าวสารที่ต้องการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

หัวใจสำคัญที่จะช่วยเติม “ชีวิต” ให้กับห้องสมุดก็คือกิจกรรมส่งเสริมการอ่านและการเรียนรู้ การเรียนรู้อย่างมีความสุข สนุกสนาน ตรงกับความสนใจและความถนัด จะช่วยกระตุ้นให้ผู้เข้าร่วม

ให้เด็กได้ศึกษา และมีสื่อการเรียนรู้ที่น่าสนใจตาตื้นใจอย่างเพียงพอ

อุทยานการเรียนรู้ได้คัดสรรเนื้อหาสาระที่มีคุณค่าหลายประเภท โดยประสานความร่วมมือกับองค์กรพันธมิตรที่เป็นคลังความรู้ที่สำคัญของชาติ อาทิ สำนักหอสมุดแห่งชาติ สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ หอสมุดดนตรีพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ฯลฯ เพื่อร่วมกันนำข้อมูลความรู้ที่มีอยู่มาต่อยอดและพัฒนาปรับปรุงรูปแบบให้มีสีสัน เหมาะสมกับยุคสมัยและน่าสนใจสำหรับกลุ่มเป้าหมาย

เนื้อหาสาระที่โดดเด่น ได้แก่ โครงการชุมชนทรัพย์ของแผ่นดิน ที่สามารถกล่าวได้ว่าเป็นหนึ่งเดียวในโลกที่ได้มีการนำเอกสารโบราณและหนังสือหายาก บางเล่มมีอายุนับร้อยปี มานำเสนอใหม่ในรูปแบบหนังสือและสื่ออิเล็กทรอนิกส์ พร้อมทั้งมีการศึกษาวิจัยเพิ่มเติม และนำเสนอด้วยมัลติมีเดียที่สามารถเรียนรู้ได้อย่างเพลิดเพลินสนุกสนาน และยังมี ห้องสมุดดนตรีอิเล็กทรอนิกส์ ที่รวบรวมข้อมูล ภาพ เสียงเพลง เสียงโน้ต และเกร็ดความรู้ของเครื่องดนตรีทั้งสากลและของไทยจำนวนหลายร้อยชิ้น เป็นต้น

นอกจากนี้ อุทยานการเรียนรู้ยังได้จัดทำเกมสร้างสรรค์ จากพื้นฐานความคิดว่าเด็กและเกมเป็นสิ่งที่ไม่อาจจะแยกจากกันได้ หากมีเกมที่ดีไม่มีความรุนแรงและสอดแทรกคุณค่าที่นำเรียนรู้ ก็จะทำให้เด็กได้เล่นสนุกไปพร้อมกับเกิดประโยชน์และแฝงคุณค่าความเป็นไทย ในอีกแง่มุมหนึ่งเยาวชนไทยก็จะได้เห็นว่าคุณคนไทยเองก็สามารถผลิตเกมดีๆ และเล่นสนุกสนานได้ไม่แพ้ต่างชาติเลยทีเดียว หลายเกมได้รับรางวัลจากงาน Thailand Animation and Multimedia 2007 (TAM 2007) และงาน Thailand Excellence Software Contest and Award 2009 (TESCA 2009)

การวิจัยเพื่อแสวงหาคำถามใหม่

อุทยานการเรียนรู้ได้สนับสนุนให้เกิดการวิจัยประเด็นสำคัญ ทั้งด้านการส่งเสริมการอ่านและการบริหารจัดการห้องสมุดมีชีวิต และการต่อยอดเพื่อพัฒนาองค์ความรู้ด้านต่างๆ เพิ่มเติม อาทิ การศึกษาวิจัยเรื่อง นโยบายส่งเสริมการอ่านของไทย ศึกษาเปรียบเทียบกับต่างประเทศ การศึกษาวิจัยเรื่อง ทักษะคิดและพฤติกรรมกรรมการอ่านของคนไทย การศึกษาวิจัย สถานการณ์การอ่านและดัชนีการอ่านของไทย ปี 2553 (Reading Index) การศึกษาวิจัยเรื่อง การ์ตูนไทย: ความเป็นมา สถานการณ์ และแนวทางการพัฒนา การศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนามาตรฐานและตัวชี้วัดการดำเนินงานห้องสมุดมีชีวิตรูปแบบอุทยานการเรียนรู้

สร้างเครือข่าย ผ่านองค์กรท้องถิ่น

การนำความรู้ต้นแบบห้องสมุดมีชีวิตไปขยายผลอย่างเป็นรูปธรรมก็คือ การเกิดขึ้นของแหล่งเรียนรู้มีชีวิตในภูมิภาคต่างๆ ทั่วประเทศ อันเกิดจากการถ่ายทอดและแบ่งปันประสบการณ์ของอุทยานการเรียนรู้ในฐานะพี่เลี้ยงและกัลยาณมิตร โดยประสานความร่วมมือไปยังหน่วยงานส่วนท้องถิ่น และโรงเรียนที่สนใจพัฒนาห้องสมุดมีชีวิต จัดศึกษาดูงาน อบรม และให้คำปรึกษาด้านการบริหารห้องสมุด

ปัจจุบันนี้ได้เกิดอุทยานการเรียนรู้ต้นแบบระดับภูมิภาคขึ้นที่จังหวัดยะลา ด้วยหลักแนวทางการผสานองค์ความรู้สากลเข้ากับภูมิปัญญาและวัฒนธรรมของท้องถิ่น ผ่านสื่อกิจกรรมสร้างสรรค์และการอบรมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ จนถึงขณะนี้ผ่านมา 6 ปี อุทยานการเรียนรู้ยะลาได้ดำเนินบทบาทเป็นแม่ข่ายทางปัญญาให้กับแหล่งเรียนรู้ในกลุ่มจังหวัดภาคใต้ที่อยู่ในพื้นที่ใกล้เคียง

ส่วนเครือข่ายอุทยานการเรียนรู้ระดับจังหวัดภายใต้การทำงานร่วมกันระหว่างอุทยานการเรียนรู้กับองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นแต่ละแห่ง ก็ได้เกิดผลออกเเบเป็นแหล่งเรียนรู้มีชีวิตอีกนับสิบจังหวัด ได้แก่ สตูล สงขลา สมุทรสาคร ระยอง อ่างทอง ลำปาง ตราด ปราจีนบุรี ฉะเชิงเทรา และพะเยา

ในระดับโรงเรียน อุทยานการเรียนรู้ได้ร่วมมือกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) กระทรวงศึกษาธิการ ในการกระตุ้นและส่งเสริมการจัดทำห้องสมุดมีชีวิตในโรงเรียน จนกระทั่งปัจจุบันมีจำนวนเกือบ 200 แห่ง ครอบคลุมพื้นที่ทุกจังหวัดในประเทศไทย

นอกจากนี้แล้ว ยังมีโครงการห้องสมุดไทยคิด ซึ่งเป็นการเผยแพร่องค์ความรู้ด้านการสร้างมุมหนังสือมีชีวิตสำหรับเด็กอายุ 3-12 ปี พื้นที่ไม่เกิน 150 ตารางเมตร กว่า 20 แห่งทุกภูมิภาค และการจัดทำเครือข่ายแหล่งเรียนรู้ใกล้บ้านร่วมกับชุมชนทั้งในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัดอีก 7 ชุมชน

ไขปริศนาความสำเร็จ

ด้วยภารกิจที่หลากหลายเพื่อที่จะเป็น “มากกว่าห้องสมุด” อุทยานการเรียนรู้ได้ถอดความรู้และพัฒนาการดำเนินงานอย่างไม่หยุดยั้งตลอด 8 ปีที่ผ่านมา เมื่อมองย้อนกลับไปถึงก้าวแรกของการเริ่มต้น เรื่อยมาจนถึงผลสำเร็จในปัจจุบันพบว่า ปัจจัยสำคัญอันทำให้อุทยานการเรียนรู้ประสบความสำเร็จ ประกอบด้วยปัจจัย 3 ด้าน คือ ด้านกายภาพ ด้านสาระและกิจกรรม และด้านการบริหาร

ด้านกายภาพ

อุทยานการเรียนรู้ตั้งอยู่ในห้างสรรพสินค้าเซ็นทรัลเวิลด์ซึ่งถือว่าเป็นทำเลทองในการทำแหล่งเรียนรู้ เพราะอยู่ใจกลางแหล่งชุมชนของวัยรุ่น ใกล้สถานศึกษาหลายแห่ง มีการคมนาคมที่สะดวกปลอดภัย และมีความกลมกลืนกับวิถีชีวิตของคนเมือง

ภาพประกอบที่ 19 คู่มือมาตรฐานและตัวชี้วัดห้องสมุดมีชีวิตรูปแบบอุทยานการเรียนรู้

ต้นแบบมาตรฐานและตัวชี้วัดห้องสมุดมีชีวิต

จากการวิจัยและการสังเคราะห์องค์ความรู้ห้องสมุดมีชีวิตจนสามารถยืนยันความสำเร็จของอุทยานการเรียนรู้ในฐานะต้นแบบและผู้จุดประกายห้องสมุดมีชีวิตในสังคมไทย จึงได้มีการนำองค์ความรู้ที่มีไปสู่การพัฒนาเป็น มาตรฐานและตัวชี้วัดห้องสมุดมีชีวิตรูปแบบอุทยานการเรียนรู้ และจัดทำเป็นคู่มือเพื่อเผยแพร่ให้ห้องสมุดและหน่วยงานต่างๆ ได้นำไปประยุกต์ใช้ในการติดตามประเมินผลการดำเนินงานห้องสมุดของผู้บริหาร ผู้ปฏิบัติงาน การประเมินความคิดเห็นหรือความพึงพอใจของผู้รับบริการ

คู่มือดังกล่าวประกอบด้วย 5 มาตรฐาน 21 ประเด็นย่อย และ 100 ตัวชี้วัด ดังจะยกตัวอย่างมาตรฐานทั้ง 5 ด้าน และประเด็นย่อยทั้ง 21 ข้อ ดังนี้

มาตรฐาน 1 ด้านกายภาพ

- 1.1 ความสะดวกในการเข้าถึงและการใช้บริการ
 - 1.2 การจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมภายใน
 - 1.3 การจัดสภาพแวดล้อมภายนอก
 - 1.4 การจัดแบ่งพื้นที่ใช้สอย (zoning) สอดคล้องกับพฤติกรรมความสนใจของกลุ่มเป้าหมาย
- การใช้งานและลักษณะการให้บริการ

มาตรฐาน 2 ด้านสาระและกิจกรรม

- 2.1 มีสื่อการเรียนรู้เหมาะสมและอยู่ในสภาพพร้อมใช้
- 2.2 ความหลากหลายและเนื้อหาของกิจกรรมที่จัด
- 2.3 ความต่อเนื่องและครอบคลุมของกิจกรรมที่จัด

สามารถหยุดนิ่งอยู่กับที่ได้ เพราะเมื่อกาลเวลาที่ผ่านไปก็ย่อมต้องมีความท้าทายเกิดขึ้นตลอดเวลา ไม่ว่าจะเป็นแหล่งเรียนรู้ใหม่ๆ ในบริเวณใกล้เคียงที่เกิดขึ้นจำนวนมาก และความก้าวหน้าของเทคโนโลยีที่ทำให้วิถีชีวิตของคนในสังคมเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว

ความเปลี่ยนแปลงของตลาดแหล่งเรียนรู้

ต้องยอมรับว่า ตลาดแหล่งเรียนรู้ในปัจจุบันไม่ได้แคบดังเช่นในอดีต แหล่งเรียนรู้ของรัฐในบริเวณใกล้เคียงกับอุทยานการเรียนรู้ ไม่ว่าจะเป็นห้องสมุดประชาชนในสังกัด กทม. หรือมหาวิทยาลัย ต่างก็มีการปรับปรุงและพัฒนารูปแบบและการให้บริการขนานใหญ่ ตามนโยบายของรัฐที่ให้ความสำคัญกับเรื่องการเรียนรู้และการเรียนรู้มากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกระแสกรุงเทพฯ เมืองหนังสือโลก นอกจากนี้ก็ยังมีพื้นที่สำหรับการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนทั้งของรัฐและเอกชนที่เกิดขึ้นอีกหลายแห่ง เช่น Genius Planet ในศูนย์การค้าเซ็นทรัลเวิลด์ KidZania ในศูนย์การค้าสยามพารากอน หอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร Digital Gateway และ Style by Toyota บริเวณสี่แยกปทุมวันและสยามสแควร์ Fun-arium ที่สุขุมวิท ซอย 26 และ Play Time ถนนเอกมัย รวมทั้งร้านอาหารบรรยากาศแบบห้องสมุด เช่น Too fast to sleep บริเวณสามย่าน และ Library Café ที่สุขุมวิท ซอย 24 ฯลฯ

อุทยานการเรียนรู้จะต้องเข้าใจความเปลี่ยนแปลงของตลาดตลาด จึงจะสามารถวางตำแหน่งกำหนดบทบาท และวางกลยุทธ์ความร่วมมือกับภาคส่วนต่างๆ ได้อย่างเหมาะสมในลักษณะของพันธมิตรเชิงยุทธศาสตร์มิใช่คู่แข่ง เนื่องจากวิธีการบริหารจัดการมีจุดมุ่งหมายคือการบริการสาธารณะมิใช่การแสวงหากำไร ในอีกด้านหนึ่งก็จำเป็นที่จะต้องขับเคลื่อนบทบาทที่โดดเด่นและแตกต่างจากแหล่งเรียนรู้ที่ทันสมัยแห่งอื่นๆ เพื่อที่จะสร้างอัตลักษณ์ให้กับห้องสมุดมีชีวิต ที่มีคุณค่าแบบไม่เหมือนใครและไม่มีใครเหมือน

ภาพประกอบที่ 20 TK App ช่องทางใหม่ของการอ่านและการเรียนรู้ผ่านอุปกรณ์โมบายทั้งแท็บเล็ตและสมาร์ตโฟน

เอกสารอ้างอิง

กาญจนา ใจกว้าง, ชุติมา สัจจามันท์ และมาลี ลำสกุล. การสังเคราะห์องค์ความรู้ห้องสมุดมีชีวิต

รูปแบบอุทยานการเรียนรู้. สำนักงานอุทยานการเรียนรู้: กรุงเทพฯ, 2554.

ชุติมา สัจจามันท์ และบุญศรี พรหมมาพันธุ์. คู่มือการใช้มาตรฐานและตัวชี้วัดการดำเนินงานห้องสมุดมีชีวิต

รูปแบบอุทยานการเรียนรู้. สำนักงานอุทยานการเรียนรู้: กรุงเทพฯ, 2554.

นพรัตน์ มณีรัตน์, มนทิรา วิโรจน์อนันต์ และสิริกร มณีรินทร์. คู่มือเติม “ชีวิต” ให้ห้องสมุด 2.

สำนักงานอุทยานการเรียนรู้: กรุงเทพฯ, 2549.

วัฒนชัย วินิจจะกุล. ห้องสมุดมีชีวิต รูปแบบอุทยานการเรียนรู้. บทความนำเสนอในที่ประชุมวิชาการ

TK Forum 2011 ณ อุทยานการเรียนรู้ ชั้น 8 ศูนย์การค้าเซ็นทรัลเวิลด์ วันที่ 11 พฤษภาคม พ.ศ.

2554.

สิริกร มณีรินทร์ และคณะ. คู่มือเติม “ชีวิต” ให้ห้องสมุด. สำนักงานอุทยานการเรียนรู้: กรุงเทพฯ,

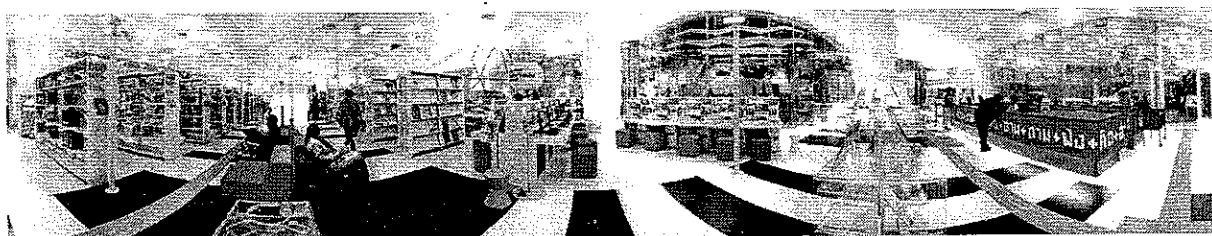
2548.

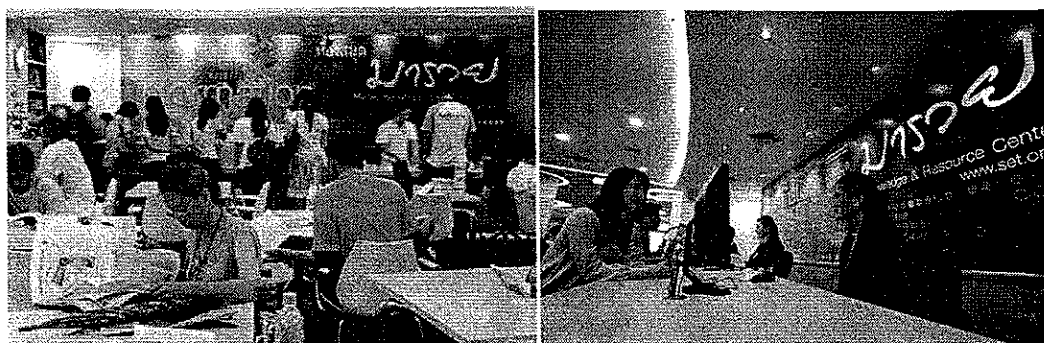
สำนักงานอุทยานการเรียนรู้. 5 ปี TK Park... Moving to the Future. สำนักงานอุทยานการเรียนรู้:

กรุงเทพฯ, 2553.

สำนักงานอุทยานการเรียนรู้. 6 ปี TK Park ร่วมขับเคลื่อนการเรียนรู้สู่สังคมไทย. สำนักงานอุทยานการ

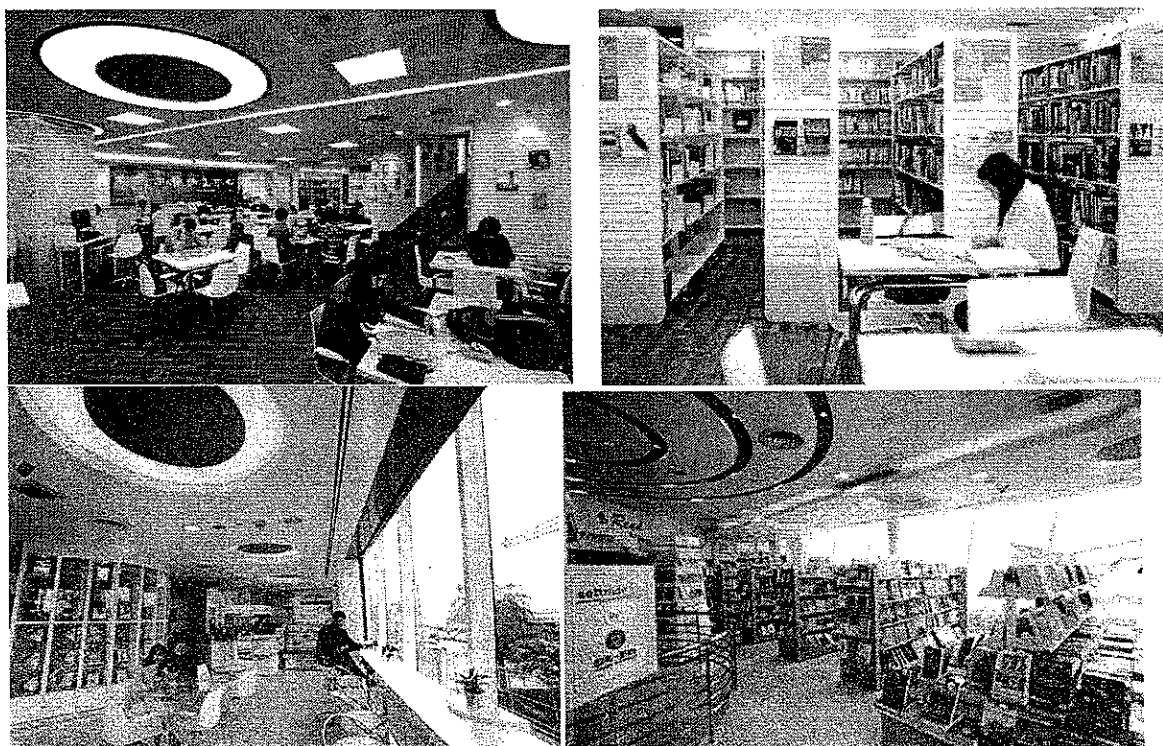
เรียนรู้: กรุงเทพฯ, 2554.

ภาพประกอบที่ 21 บรรยากาศการเรียนรู้และการบริการของห้องสมุดมารวย

ห้องสมุดมารวยให้บริการทรัพยากรสารสนเทศที่หลากหลายรูปแบบและทันสมัย ได้แก่ หนังสือ ตำราวิชาการ วารสาร นิตยสาร สื่อโสตทัศนวัสดุ และบริการค้นคว้าข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต และฐานข้อมูลการซื้อขายหลักทรัพย์ ด้วยพื้นที่บริการ 688 ตารางเมตร รองรับผู้บริการได้ 228 ที่นั่ง โดยแบ่งเป็น 2 ชั้น ด้วยแนวคิด “ชั้นบนเงียบกริบ ชั้นล่างกระซิบได้” นอกจากนี้ยังมีพื้นที่จำหน่ายกาแฟและอาหารว่าง และร้านจำหน่ายหนังสือ ในบริเวณที่เชื่อมต่อกัน เพื่อสร้างบรรยากาศผ่อนคลายแก่ผู้ใช้บริการ ซึ่งสามารถอ่านหนังสือ ค้นคว้าข้อมูล พร้อมทั้งจิบกาแฟหอมกรุ่นได้ ทำให้รู้สึกเพลิดเพลินได้อย่างเต็มอิ่ม พร้อมให้บริการยืมทรัพยากรสารสนเทศสำหรับสมาชิกประเภทต่าง ๆ อีกด้วย

ภาพประกอบที่ 22 ห้องสมุดมีชีวิตและบริการที่หลากหลาย

งานด้านบริหารจัดการของห้องสมุดมารวย ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

ห้องสมุดมารวย แบ่งโครงสร้างงานห้องสมุด ออกเป็น 3 ส่วน คือ

1. **Content Management & Resource Management**
2. **Customer Relations Management**
3. **IT Support**

งานด้าน Content Management & Resource Management ได้แก่

1. งานจัดหาทรัพยากร ทั้งที่เป็นหนังสือ วารสาร นิตยสาร e-Book สื่อโสตทัศน์ ที่มีความทันสมัยและสอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้บริการ
2. การพิจารณาและวิเคราะห์เนื้อหาทรัพยากรเพื่อสร้างฐานข้อมูลทรัพยากรสารสนเทศ และจัดเตรียมทรัพยากรสารสนเทศ เพื่อให้พร้อมบริการ
3. การรับออกรับคืน และการบริจาคต่อทรัพยากรสารสนเทศ
4. การซ่อมบำรุงทรัพยากรสารสนเทศ
5. การพิจารณาคัดเลือก จำหน่ายออกทรัพยากรสารสนเทศ โดยพิจารณาประกอบกับการส่งต่อทรัพยากรสารสนเทศ เพื่อให้ห้องสมุดอื่นสามารถนำไปใช้ประโยชน์ต่อยอด

งานด้าน Customer Relations Management ประกอบด้วย

1. งานบริการยืม-คืนทรัพยากรสารสนเทศ และบริการที่เกี่ยวข้อง เช่น ต่ออายุการยืม การจอง
2. งานบริการด้านข้อมูล เช่น บริการตอบคำถาม บริการช่วยค้นคว้า ทั้งสำหรับผู้ใช้บริการภายในห้องสมุด และผู้ใช้บริการทางโทรศัพท์และอีเมล
3. งานจัดกิจกรรมเสวนาให้ความรู้และกิจกรรมส่งเสริมการออมและการลงทุน เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้นักในสังคมสู่อิสรภาพทางการเงิน
4. งานจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์เพื่อนำมาบริการของห้องสมุด

งานด้าน IT Support ประกอบด้วย

1. งานจัดทำข้อมูลและสร้างฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ของห้องสมุดให้มีความถูกต้อง ทันสมัย เป็นปัจจุบันอยู่เสมอ เพื่อประโยชน์ในการวางแผนการบริหารงานเพื่ออำนวยความสะดวกที่ดีที่สุดแก่ผู้ใช้บริการ
2. งานประมวลผลข้อมูลและออกรายงานสถิติเพื่อพัฒนาเป้าหมาย แผนการดำเนินงาน และกลยุทธ์ของห้องสมุด

สร้างเสริมความร่วมมือระหว่างพันธมิตร

ห้องสมุดมารวย ได้เห็นหน้าสร้างความร่วมมือระหว่างพันธมิตร อาทิ สำนักพิมพ์ สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ ในการสร้างเสริมความร่วมมือในการสนับสนุน ส่งเสริมการรักการอ่าน ด้วยการ

1. **ทรัพยากรดี** ครอบคลุมด้วยทรัพยากรสารสนเทศที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการบริหารการเงินและการลงทุนทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พร้อมทั้งมีการบริหารจัดการฐานข้อมูลด้วยระบบห้องสมุดอัตโนมัติ เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้ใช้บริการอย่างมีประสิทธิภาพ

2. **กิจกรรมดี** มีกิจกรรมส่งเสริมการอ่านและส่งเสริมการเรียนรู้ด้านการเงินการลงทุนอย่างต่อเนื่องสำหรับผู้ลงทุน ผู้สนใจลงทุน และผู้สนใจทั่วไป โดยไม่มีค่าใช้จ่าย

3. **บริการและบรรยากาศดี** บรรณารักษ์และเจ้าหน้าที่ห้องสมุดซึ่งได้รับการฝึกอบรมอย่างต่อเนื่อง มีความเต็มใจให้บริการด้วยความรู้และทักษะตามมาตรฐานการให้บริการอย่างมืออาชีพ ภายใต้บรรยากาศภายในห้องสมุดที่ส่งเสริมการอ่านอย่างมีคุณภาพ คือ ผู้ใช้บริการมีชั่วโมงการอ่านที่ต่อเนื่อง และสามารถนำเครื่องดื่มและของว่างเข้ามารับประทานในระหว่างการอ่านได้ นอกจากนี้ ยังตั้งในทำเลที่สามารถเดินทางได้สะดวกสบายด้วยรถไฟฟ้าใต้ดินอีกด้วย

4. **ภาพลักษณ์ดี** มีความน่าเชื่อถือ ทั้งด้านคุณภาพของข้อมูลและทรัพยากรสารสนเทศที่ให้บริการ และมีมาตรฐานในการให้บริการอย่างมืออาชีพ

สร้างสังคมแห่งการอ่านและการออม ผ่านกิจกรรมของห้องสมุด

ห้องสมุดมารวยเป็น “ห้องสมุดเฉพาะ” ด้านการเงิน การลงทุน และการบริหารการเงินส่วนบุคคล ที่มีบรรยากาศสบายๆ เหมาะแก่การเรียนรู้ด้วยตนเอง พร้อมทั้งมีเอกลักษณ์ที่สำคัญในการเป็น “ห้องสมุดมีชีวิต” คือ นอกจากการส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองแล้ว ห้องสมุดมารวยยังจัดกิจกรรมสัมมนาหลากหลายรูป ทั้งในเรื่องการบริหารการเงินส่วนบุคคล การบริหารพอร์ตโฟลิโอในการลงทุน การบริหารธุรกิจและกิจการ รวมถึงการพัฒนาตนเอง อย่างต่อเนื่องประจำทุกเดือน โดยไม่มีค่าใช้จ่าย ดังนี้

- **Executive Talk @ Maruey** ได้รับเกียรติจากผู้บริหารบริษัทจดทะเบียน ผู้บริหารระดับสูงขององค์กร ผู้ที่มีชื่อเสียงประสบความสำเร็จในด้านต่าง ๆ มาให้ข้อคิดรวมทั้งแสดงทัศนะและแลกเปลี่ยนมุมมองเกี่ยวกับกลยุทธ์การบริหารจัดการธุรกิจ ข้อคิดเกี่ยวกับการลงทุน รวมถึงการพัฒนาตนเอง ในรูปแบบการพูดคุยแบบเป็นกันเอง
- **Online Trading Workshop** เรียนรู้วิธีการลงทุนแบบออนไลน์ไปกับเวิร์คช็อปด้านการลงทุน โดยผู้เชี่ยวชาญด้านการลงทุนจากบริษัทหลักทรัพย์
- **SET Learning Corner @ Maruey** เรียนรู้เทคนิคและแนวโน้มการลงทุนในตราสารต่างๆ อย่างเจาะลึก โดยผู้เชี่ยวชาญด้านการลงทุนจากบริษัทหลักทรัพย์ บริษัทหลักทรัพย์จัดการกองทุนรวม
- **เสวนาตลาดทุน** การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านตลาดทุนอย่างใกล้ชิด และทันสมัย เรียนรู้ผลิตภัณฑ์และเครื่องมือในการลงทุน อาทิ “ติดอาวุธให้นักลงทุน เทรดได้อย่างมั่นใจด้วย Technical Trading” เป็นการเรียนรู้ด้านการลงทุนให้กับผู้ลงทุนด้วยการลงทุนแบบเทคนิค โดยนักวิเคราะห์หลักทรัพย์และผู้เชี่ยวชาญด้านการลงทุน

ห้องสมุดมหาวิทยาลัยต้นแบบ

รศ.ดร.น้ำทิพย์ วิภาวิน ดร.อารีย์ รัชกิจจานุกิจ

ดร.สุรיתอง ศรีสะอาด และนางพิมล เมฆสวัสดิ์

ห้องสมุดมหาวิทยาลัย มีเป้าหมายเพื่อสนับสนุนการเรียน การสอน และการวิจัย ของแต่ละมหาวิทยาลัย โดยคำนึงถึงนโยบาย กฎระเบียบ ผู้ใช้บริการเช่นอาจารย์และนักศึกษาในแต่ละหลักสูตรที่มหาวิทยาลัยเปิดสอน ระบบการเรียนและการสอน การประกันคุณภาพ การแลกเปลี่ยนทรัพยากร การวิจัย การตีพิมพ์ทางวิชาการ การวางแผนด้านกำลังคน ภารกิจหลักของมหาวิทยาลัยคือ การจัดการเรียน การสอน การวิจัย การบริการทางวิชาการแก่ชุมชน และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมให้มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล ภารกิจหลักที่สำคัญของมหาวิทยาลัยอีกประการหนึ่งในการสร้างองค์ความรู้คือ ด้าน การวิจัยและนวัตกรรม เพื่อให้การวิจัยและนวัตกรรมเป็นตัวนำในการสร้างองค์ความรู้ เป็นกิจกรรม ส่งเสริมการเรียนการสอน เป็นกิจกรรมการส่งเสริมการบริการวิชาการแก่สังคม และการสร้างภูมิปัญญา สืบทอด และทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของชาติ มหาวิทยาลัยทุกแห่งทั้งของรัฐและเอกชนจึงมีภารกิจ สำคัญในการพัฒนาคนที่มีคุณภาพในแต่ละสาขาวิชาเพื่อพัฒนาชาติ

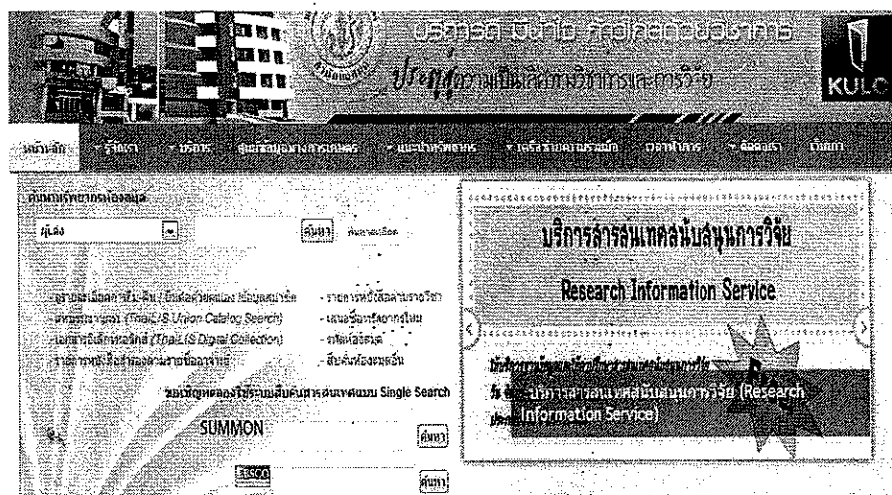
นอกจากนี้รัฐบาลมีนโยบายสนับสนุนให้มหาวิทยาลัยของไทยเป็นมหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติ ด้วยมุ่งหวังที่จะเน้นการวิจัยเพื่อให้ได้ผลงานที่สามารถนำไปใช้ได้จริง และมีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ ของประเทศ ที่สามารถช่วยให้คุณภาพชีวิตของประชาชนดีขึ้น และมุ่งหวังให้มหาวิทยาลัยวิจัยติดอันดับ ไม่เกิน 500 ของการจัดอันดับมหาวิทยาลัยโลก ปัจจุบันมหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติทั้ง 9 แห่ง ล้วนเป็น ห้องสมุดที่ดี เป็นแบบอย่างตามมาตรฐานสากลในการบริหารจัดการ การดำเนินงานและการบริการ สารสนเทศแก่นักศึกษา อาจารย์และบุคลากรของมหาวิทยาลัย ได้แก่ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล มหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยสุรนารี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี ซึ่งห้องสมุดมหาวิทยาลัยทั้ง 9 แห่ง ต่างเป็นห้องสมุดมหาวิทยาลัยที่ดี ตอบสนอง ภารกิจหลักของมหาวิทยาลัยในการพัฒนาการเรียนการสอนและการวิจัยครบทุกด้าน

การนำภารกิจหลักของมหาวิทยาลัยในด้านการพัฒนาสังคมมาเป็นเป้าหมายในการพัฒนา ห้องสมุดมหาวิทยาลัยต้นแบบ ห้องสมุดมหาวิทยาลัยทุกแห่งต่างมีการบริหารจัดการและดำเนินงานครบ ทุกด้านตามภารกิจหลักของมหาวิทยาลัย ดังจะเห็นได้จากผลการประเมินคุณภาพที่อยู่ในระดับดีมาก

สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ต้นแบบด้านการอนุรักษ์พลังงานและสิ่งแวดล้อม และการบูรณาการความรู้สู่ชุมชน

สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มีการดำเนินงานตามลักษณะเด่นสำคัญของการเป็น หอสมุดมหาวิทยาลัยต้นแบบ ได้แก่ การเป็นศูนย์การเรียนรู้ของมหาวิทยาลัยและชุมชน เป็นคลัง ความรู้ของมหาวิทยาลัย เป็นศูนย์บริการความรู้ด้านการเกษตรของประเทศ เป็นห้องสมุดสีเขียวที่ อนุรักษ์พลังงานและสิ่งแวดล้อม เป็นห้องสมุด Eco แห่งแรกของประเทศไทย โดยมุ่งเน้นบูรณาการ ความรู้สู่ชุมชน และ บริหารจัดการตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ภาพประกอบที่ 25 แสดงหน้าจอเว็บไซต์สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ จาก <http://lib.ku.ac.th>

ห้องสมุดมหาวิทยาลัยต้นแบบ : เอื้อต่อการพัฒนาสังคมและชุมชนท้องถิ่น

สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เป็นห้องสมุดดิจิทัลด้านการเกษตรของประเทศไทย และเป็นห้องสมุดสีเขียวที่อนุรักษ์พลังงานและสิ่งแวดล้อม บริหารจัดการและพัฒนาบริการตามหลัก ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พัฒนาและปรับปรุงบริการเชิงรุกเพื่อเพิ่มคุณภาพทางการศึกษา ให้บริการ สารสนเทศสนับสนุนการเรียนการสอนและการวิจัยของนิสิต อาจารย์ และบุคลากรของมหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์ เป็นศูนย์บริการความรู้ด้านการเกษตรที่มีความสมบูรณ์ที่สุดแห่งหนึ่ง ทำหน้าที่เป็นศูนย์ ประสานงานสารสนเทศสาขาเกษตรศาสตร์ ศูนย์สนเทศทางการเกษตรแห่งชาติ และศูนย์สนเทศทาง กระจับปือนานาชาติ

มุ่งให้บริการเชิงรุก สร้างกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้และส่งเสริมการอ่าน ให้กับนิสิต บุคลากร รวมถึงสมาชิกในครอบครัว และประชาชนทั่วไป โดยเฉพาะชุมชนรอบมหาวิทยาลัย โดยจัดกิจกรรมในรูปแบบต่าง ดังนี้

- โครงการส่งเสริมการอ่าน เฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ร่วมกับห้องสมุดและหน่วยงานเครือข่ายความร่วมมือ 6 แห่ง
- กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน เช่น Book buffet, ส่งเสริมการอ่าน 12 เดือน 12 เรื่องราว กิจกรรมวิเคราะห์ตัวละคร ย้อนรอยวรรณกรรมจัดร่วมกับภาควิชาวรรณคดี
- โครงการหนังสืออ่านสำหรับบัณฑิต
- โครงการหนังสือของขวัญ
- โครงการส่งเสริมการเรียนรู้สำหรับศิษย์เก่า และนิสิตปัจจุบัน จัดกิจกรรมแนะนำการศึกษาต่อต่างประเทศ “รุ่นพี่เล่า...รุ่นน้องรู้”
- โครงการ Human Library
- กิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ ใน Eco-Library เช่น
 - กิจกรรม Do it your self ผลิตรายได้จากเศษวัสดุ : การทำกระเป๋าคู่โลก, แผ่นดัดกระดาษ, The Lord : ประดิษฐ์ที่คั่นหนังสือจากหลอดกาแฟ, กิจกรรมว่าวสลัดัน
 - นิทรรศการรัก(ษ์)สร้างสรรค์ Eco read Eco life จัดแสดงหนังสือด้านการอนุรักษ์พลังงาน
 - สืบค้นคลังความรู้จากภัยพิบัติและสิ่งแวดล้อม
 - จัดนิทรรศการการอนุรักษ์พลังงานและสิ่งแวดล้อม ร่วมกับกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม

คลังความรู้ของมหาวิทยาลัย

สำนักหอสมุด ในฐานะที่เป็นหน่วยบริการความรู้ เพื่อสนับสนุนการเรียน การสอนและการวิจัยของมหาวิทยาลัย รวบรวมผลงานสร้างสรรค์ของอาจารย์และบุคลากรมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เพื่อการเก็บรักษาและการให้บริการ รวบรวมข้อมูลการใช้ประโยชน์จากผลงานทั้งในเชิงการอ้างอิงทางวิชาการ และการเผยแพร่สู่สังคม โดยพัฒนาระบบการจัดการคลังความรู้และระบบบริการความรู้อิเล็กทรอนิกส์ เพื่อให้เข้าถึงผลงานของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ สามารถเผยแพร่และเป็นประโยชน์ต่อสังคม

การพัฒนาคลังความรู้มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ดำเนินการรวบรวมองค์ความรู้ทั้งในรูปสิ่งพิมพ์ และในรูปอิเล็กทรอนิกส์ โดยสำนักหอสมุด ได้จัดทำคลังหนังสือและผลงานตีพิมพ์ของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ จัดแสดงผลงานในพื้นที่คลังหนังสือ และพัฒนาฐานข้อมูลผลงานของมหาวิทยาลัย ทั้งนี้ฐานความรู้ที่พัฒนาขึ้นโดยสำนักหอสมุด ประกอบด้วย

- ข้อมูลอรรถาภิธานศัพท์เกษตรไทย

ห้องสมุดสีเขียวที่อนุรักษ์พลังงานและสิ่งแวดล้อม

สำนักหอสมุด ได้กำหนดนโยบายการพัฒนาสำนักหอสมุด ให้เป็นห้องสมุดสีเขียว (Green Library) เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายการเป็นวิทยาเขตสีเขียวของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (KU Green Campus) โดยมุ่งเน้นใน 4 ประเด็นหลัก คือ การสร้างจิตสำนึก การส่งเสริมการเรียนรู้ การมีส่วนร่วม และการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ซึ่งได้จัดกิจกรรมตามแผนงานที่กำหนดไว้ ดังนี้

แผนการสร้างจิตสำนึกการให้บริการและการใช้บริการแบบประหยัดพลังงานและไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วยกิจกรรม ดังนี้

- เข้าร่วมประกวดอาคารอนุรักษ์พลังงาน (BEAT 2010)
- โครงการห้องสมุดในสวน
- การจัดกิจกรรม KU Energy Day
- การเข้าค่ายละลายพฤติกรรมและสร้างจิตสำนึกการประหยัดพลังงาน

การประชาสัมพันธ์ และกิจกรรมรณรงค์ในรูปแบบต่างๆ เช่น

- การประกวดตัวสัญลักษณ์ (Mascot) และคำขวัญ
- การจัดทำเข็มกลัดอนุรักษ์พลังงาน
- การจัดทำโปสเตอร์รณรงค์การประหยัดพลังงาน
- การจัดทำเอกสารประชาสัมพันธ์
- การส่งเสริมการผลิตของที่ระลึกจากวัสดุเหลือใช้

แผนการส่งเสริมการเรียนรู้ด้านการประหยัดพลังงานและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย

- โครงการ Eco-Library

- แม่บ้านประหยัดพลังงาน
- กิจกรรมการมีส่วนร่วมของนิสิต บุคลากร ผู้ใช้บริการ แม่บ้าน และเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย
- กิจกรรมอนุรักษ์พลังงานและสิ่งแวดล้อม ร่วมกับโรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- กิจกรรมอนุรักษ์พลังงานและสิ่งแวดล้อม ร่วมกับชุมชนรอบมหาวิทยาลัย และชุมชนในท้องถิ่นรอบสถานี่ทดลองของมหาวิทยาลัยผ่านโครงการห้องสมุดชุมชน

KU Eco-Library ต้นแบบห้องสมุด Eco แห่งแรกของประเทศไทย

สำนักหอสมุด และศูนย์ปฏิบัติการออกแบบจากวัสดุเหลือใช้ (Scrap Lab) คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ได้เข้ารับนโยบาย KU Green Campus สร้าง Eco-Library ให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ด้านการอนุรักษ์พลังงานและสิ่งแวดล้อม เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตสำหรับคนทุกวัย ส่งเสริมการอ่านทั้งครอบครัว และเปิดโอกาสให้คนในชุมชนรอบมหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์ และประชาชนทั่วไป ได้ใช้บริการโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย ได้เปิดบริการอย่างเป็นทางการ เมื่อวันที่ 27 มกราคม 2555

KU Eco-Library เป็นงานสร้างสรรค์ที่สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ดำเนินงานร่วมกับ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สิงห์ อินทรชูโต ศูนย์ปฏิบัติการออกแบบจากวัสดุเหลือใช้ (Scrap Lab) คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เพื่อพัฒนาต้นแบบห้องสมุดที่เป็นแหล่งเรียนรู้ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยการเรียนรู้ผ่านสื่อความรู้และการสัมผัสจริง นอกจากสื่อ สิ่งพิมพ์ และทรัพยากรสารสนเทศที่รวบรวมไว้ให้บริการแล้ว ผู้ใช้บริการยังได้เรียนรู้การออกแบบตกแต่งห้องสมุดด้วยวัสดุเหลือใช้ เช่น การตัดแปะตู้บัตรรายการหนังสือเพื่อใช้ประโยชน์ใหม่ การออกแบบเฟอร์นิเจอร์จากไม้และเก้าอี้ห้องสมุดที่เสื่อมสภาพ การนำชุดยูนิฟอร์มที่ไม่ใช้มาออกแบบเป็นชุดเก้าอี้รับแขก การใช้เศษกระดุมและเศษวัสดุจากโรงงานมาผลิตเป็นเฟอร์นิเจอร์เพื่อใช้ในห้องสมุด

พื้นที่บริการภายใน KU Eco-Library ประกอบด้วย ส่วนที่หนึ่ง เป็น Common reading space หรือ Eco-space ให้บริการหนังสือ Life style collection ได้แก่หนังสือทั่วไป วรรณกรรม หนังสือธรรมะ หนังสือมือสอง หนังสือสาระการยืม และ Eco collection ซึ่งเป็นหนังสือสิ่งแวดล้อม ส่วนที่สอง เป็น Kid's Reading Space ให้บริการหนังสือเด็ก และส่วนสุดท้ายคือ Alumni Space เป็นพื้นที่บริการศิษย์เก่ามหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

บริหารจัดการตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ได้กำหนดแนวทางการบริหารงานองค์กร โดยยึดตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง รู้จักพอประมาณ บริหารงานอย่างมีเหตุผล สร้างภูมิคุ้มกันให้กับบุคลากร และองค์กร บนพื้นฐานของการบริหารจัดการโดยใช้ความรู้คู่คุณธรรม ดังนี้

- บริหารงานแบบมีส่วนร่วม และใช้หลักธรรมาภิบาล มุ่งสู่การให้บริการดีมีคุณธรรม
- บริหารงานเชิงรุก พร้อมแก้ปัญหาพื้นฐานเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน
- พัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ มีความเชี่ยวชาญในวิชาชีพ และมีจิตพร้อมบริการ
- บริหารงบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพ ยึดหลักความพอประมาณ ประหยัด และใช้ทรัพยากรอย่างรู้คุณค่า
- พัฒนาสภาพแวดล้อมสู่การเป็นห้องสมุดสีเขียวที่อนุรักษ์พลังงานและสิ่งแวดล้อม
- พัฒนาศักยภาพโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นเครื่องมือ อย่างรู้เท่าทันและสามารถพึ่งพาตนเองได้
- สร้างเครือข่ายความร่วมมือทั้งในระดับชาติและระดับนานาชาติ ร่วมแบ่งปันความรู้และสร้างสรรค์ประโยชน์ร่วมกัน

นอกจากนี้ สำนักหอสมุด ยังได้พัฒนาคลังความรู้และฐานข้อมูลเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อใช้เป็นฐานความรู้ในการปฏิบัติงาน และให้บริการเผยแพร่หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้เป็นที่รู้จักและสนใจสามารถนำความรู้ไปใช้ได้โดยสะดวก โดยมีแหล่งอ้างอิงข้อมูลที่เชื่อถือได้

- โครงการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาชุมชน
- โครงการวิจัยเพื่อจัดตั้งศูนย์วิชาการสู่ชนบท
- โครงการบริการวิชาการสำหรับเด็กและผู้ใหญ่ในชุมชนชนบท

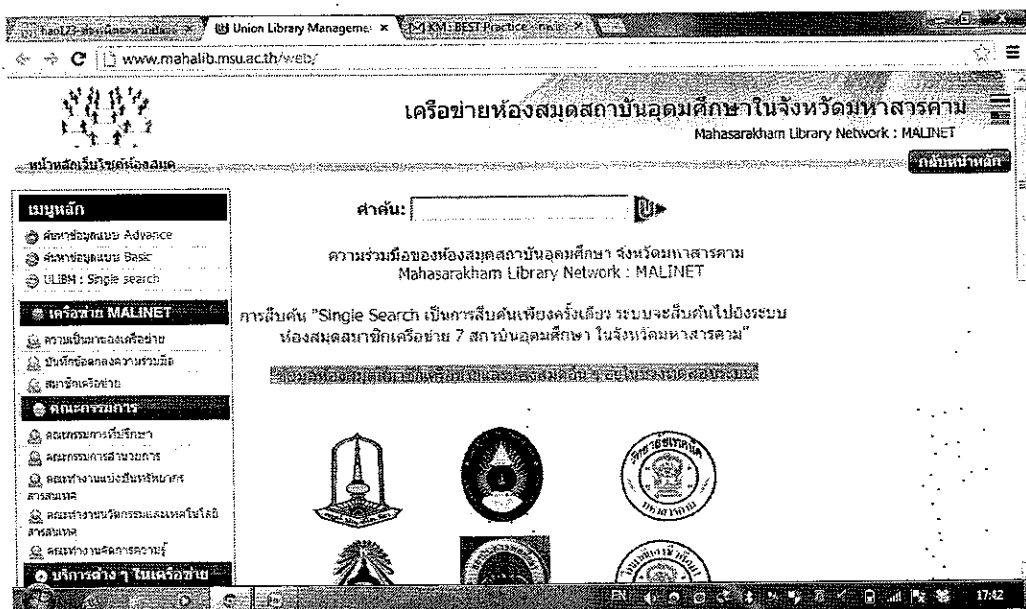
โครงการดังกล่าวนี้ ได้กลายมาเป็นโครงการต้นแบบของโครงการอื่น ๆ เช่น โครงการข่ามความรู้ ชุดความรู้สู่ชาวบ้าน การส่งเสริมการอ่านสำหรับเด็กในชนบท และความร่วมมือกับโครงการบริการทาง วิชาการของมหาวิทยาลัย การเป็นวิทยากรอบรมแก่หน่วยงานในชุมชนต่างๆ ตัวอย่าง เช่น

1. โครงการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับหลักสูตรบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ ให้แก่อาจารย์ บุคลากร และเจ้าหน้าที่ห้องสมุดโรงเรียนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในการพัฒนาระบบ ห้องสมุดอัตโนมัติ ห้องสมุดดิจิทัล และการทำหนังสืออิเล็กทรอนิกส์

2. โครงการให้ความร่วมมือทางวิชาการสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์แก่ บรรณารักษ์และเจ้าหน้าที่ห้องสมุดสาธารณะรัฐประชาธิปไตย ประชาชนลาว ในพระบรมราชูปถัมภ์ของ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

3. โครงการบริการวิชาการแก่ชุมชนร่วมกับโครงการเยี่ยมเยียนประชาชนจังหวัดมหาสารคาม ได้ ดำเนินงานมาตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน 2532 ถึงปัจจุบัน ลักษณะของโครงการ ผู้ว่าราชการจังหวัด และ หัวหน้าส่วนราชการภายในจังหวัดออกไปพบปะประชาชนเพื่อรับทราบปัญหา ความเดือดร้อนที่แท้จริง ของราษฎร และให้ความช่วยเหลือ บำบัดทุกข์ บำรุงสุขให้แก่ประชาชนในพื้นที่เป้าหมายของโครงการ อีกทั้งกระตุ้นให้ราษฎรตื่นตัวที่จะพัฒนาตนเอง ครอบครัวและชุมชนให้เข้มแข็ง มหาวิทยาลัย มหาสารคามได้มอบหมายให้สำนักวิทยบริการเข้าร่วมให้บริการวิชาการแก่ชุมชนตามกำหนดการของ จังหวัดมหาสารคามเฉลี่ยเดือนละ 1 ครั้งๆละ 1 อำเภอ โดยสลับหมุนเวียนไปไม่ซ้ำบ้าน แต่ครั้งมี ประชาชนมาร่วมกิจกรรมจำนวนมาก สำนักวิทยบริการได้จัดกิจกรรมร่วมโครงการ ได้แก่ กิจกรรม ส่งเสริมการอ่านสำหรับเด็ก กิจกรรมวาดภาพระบายสี การเล่านิทาน การร้องเพลง การตอบปัญหา ชิงรางวัล การบริการการอ่านหนังสือสำหรับเด็ก หนังสือสำหรับผู้ใหญ่โดยบรรจุไว้ในถุงผ้าและข่าม พื้นเมือง โดยใช้วัสดุพื้นเมืองเป็นอุปกรณ์ในการออกบริการชุมชนโดยแบ่งตามหัวเรื่องต่างๆ เช่น ธรรมชาติเพื่อชีวิต ไร่นาสวนผสม กฎหมายน่ารู้ เป็นต้น

1. เพื่อพัฒนาระบบบริการสารสนเทศห้องสมุด โครงการเครือข่ายสารสนเทศห้องสมุด มหาสารคามให้มีมาตรฐานเดียวกัน
2. เพื่อส่งเสริมการใช้ทรัพยากรสารสนเทศร่วมกันอย่างคุ้มค่า
3. เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ด้วยตนเอง เรียนรู้ตามอัธยาศัย และเรียนรู้ตลอดชีวิต

ภาพประกอบที่ 27 แสดงเว็บไซต์เครือข่ายห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาในจังหวัดมหาสารคาม

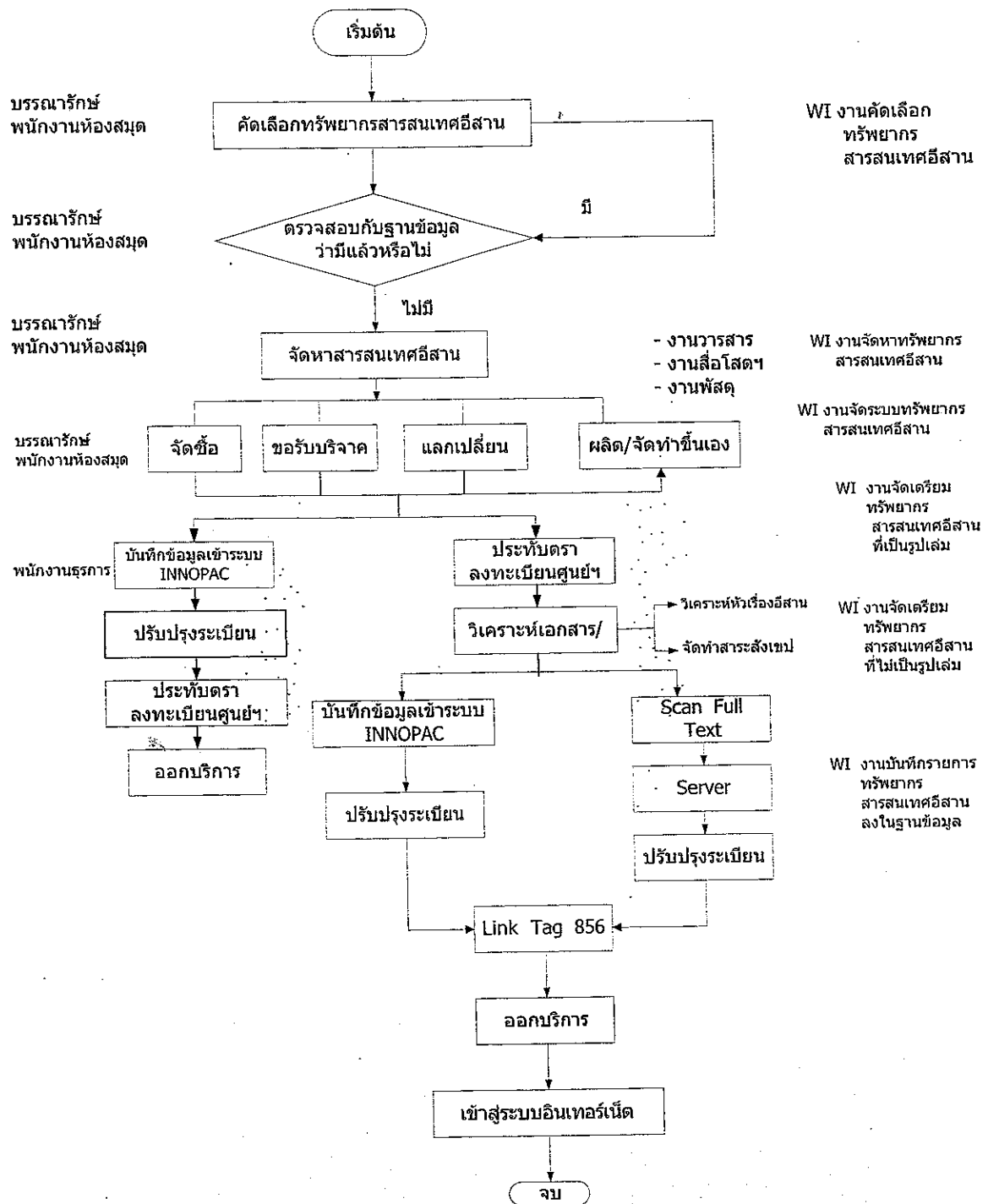
จาก : <http://www.mahalib.msu.ac.th/web/>

ต้นแบบศูนย์สารสนเทศชุมชน : ศูนย์สารนิเทศอีสานสิรินธร

ศูนย์สารนิเทศอีสานสิรินธร เริ่มดำเนินการตั้งแต่ พ.ศ. 2513 โดยจัดเป็นมุมบริการสารสนเทศอีสาน ต่อมาพัฒนางานเป็น “ศูนย์เอกสารอีสาน” ใน พ.ศ. 2525 ได้รับเกียรติจากคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี มอบรางวัลการพัฒนางานเพื่อเยาวชน ประเภทสื่อชาวบ้าน และเปลี่ยนชื่อเป็น “ศูนย์สารนิเทศอีสาน” วันที่ 25 มิถุนายน พ.ศ. 2536 ได้รับพระกรุณาธิคุณจากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี พระราชทานนามว่า “ศูนย์สารนิเทศอีสานสิรินธร” วันที่ 12 ธันวาคม พ.ศ. 2538 สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จฯ เปิดศูนย์สารนิเทศอีสานสิรินธร นำความปลาบปลื้มมายังพสกนิกรชาวอีสานอย่างล้นพ้น

วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งศูนย์สารนิเทศอีสานสิรินธร ประกอบด้วย

ขั้นตอนการ/กระบวนการปฏิบัติงานพัฒนาและจัดระบบสารสนเทศอีสาน

แนวปฏิบัติที่ดีของศูนย์สารนิเทศอีสานลิวันร

1. เป็นต้นแบบด้านการจัดการสารสนเทศท้องถิ่นที่หน่วยงาน สถาบัน องค์กรต่างๆ ทั้งในประเทศ และต่างประเทศให้การยอมรับ
2. มีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศสมัยใหม่มาปรับใช้กับงานข้อมูลท้องถิ่นอย่างครบวงจร ทำให้เกิด การพัฒนาและพร้อมที่จะก้าวสู่ประชาคมอาเซียนได้อย่างดี
3. เป็นแหล่งเรียนรู้ด้านสารสนเทศท้องถิ่นพื้นบ้านอีสานที่ข้อมูลภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ สมบูรณ์ที่สุดในประเทศไทย
4. เป็นห้องสมุดที่มีความเป็นเอกลักษณ์บ่งบอกความเป็นพื้นบ้านอีสานอย่างโดดเด่นทั้งด้านเนื้อหา ทรัพยากรและครุภัณฑ์ชั้นหนังสือที่นำมาใช้ ตลอดจนการจัดภูมิทัศน์และบรรยากาศที่ส่งเสริม ความเป็นไทย
5. เป็นองค์กรที่สร้างความตระหนักในการดำรง รักษา อนุรักษ์ เผยแพร่ข้อมูลท้องถิ่นพื้นบ้านอีสาน จนกลายเป็นความภาคภูมิใจในความเป็นชาวอีสาน
6. ติดตามความเคลื่อนไหว ความรู้ เรื่องราว เหตุการณ์ต่างๆ อยู่เสมอ และนำมาถ่ายทอดในรูปแบบ ต่างๆ เช่นในรูปแบบของการจัดนิทรรศการ การบันทึกในฐานข้อมูลออนไลน์
7. สร้างความตระหนักในการมองเห็นคุณค่า คุณประโยชน์ในงานห้องสมุดที่มีต่องานข้อมูล ท้องถิ่น ว่ามีส่วนสำคัญต่อองค์กร สังคม และประเทศชาติ งานข้อมูลท้องถิ่นถือเป็นงาน ระดับชาติ เป็นหน้าที่ที่เราต้องดำรง รักษา ห่วงแทนทรัพยากรสมบัติของชาติให้คงอยู่ตลอดไป (แม้ รูปแบบจะเปลี่ยนไปแต่เนื้อหาต้องคงอยู่) มีความมุ่งมั่นและตั้งใจจริงที่จะพัฒนาองค์กรให้ เจริญก้าวหน้า เชื่อมั่นว่าเราทำได้ และทำแล้วจะเกิดผลดีทั้งต่อตนเอง องค์กร และสังคม
8. มีการผลักดันให้เกิดเครือข่ายข้อมูลท้องถิ่นทั้งในระดับชาติ และนานาชาติ เพื่อสร้างความ ตระหนักและเกิดการยอมรับ ในการอนุรักษ์ ดำรง รักษาภูมิปัญญาท้องถิ่นของแต่ละประเทศ แต่ ละภูมิภาคให้เกิดขึ้นอย่างยั่งยืน

การสร้างเครือข่ายงานข้อมูลท้องถิ่นทั้งในระดับภูมิภาคและระดับประเทศ

- งานข้อมูลท้องถิ่น ข่ายงานห้องสมุดมหาวิทยาลัยส่วนภูมิภาค (Provincial University Library Network : PULINET)
- Local Information Network in Southeast Asia
Toyota Foundation, Tokyo, Japan
Mahasarakham University (MSU), Thailand
International Librarians and Information Specialist Group, Thai Library Association

เกี่ยวกับผู้เขียน

ชื่อ นางสาวทัศนีย์ จันอินทร์

การศึกษา ครุศาสตรบัณฑิต (เกียรตินิยมอันดับ 1) สาขาการสอนมัธยมศึกษา
รัฐศาสตรบัณฑิต, ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพัฒนศึกษา

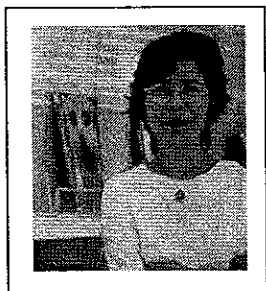
สถานที่ทำงาน นักจัดการความรู้ ฝ่ายวิชาการ สำนักอุทยานการเรียนรู้

ชื่อ ดร.นัททิพย์ วิภาวิน

การศึกษา อ.บ.(เกียรตินิยมอันดับสอง), อ.ม. (บรรณารักษศาสตร์),
วท.ม.(เทคโนโลยีสารสนเทศ), Ph.D.(Library and Information Studies)

สถานที่ทำงาน แขนงวิชาสารสนเทศศาสตร์ ม. สุโขทัยธรรมาธิราช

ชื่อ นางพิมล เมฆสวัสดิ์

การศึกษา ปริญญาตรี ประวัติศาสตร์ ปริญญาโท บรรณารักษศาสตร์

สถานที่ทำงาน สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ชื่อ นางสาววรรณมน เสาวคนธ์เสถียร

การศึกษา ปริญญาตรี การสื่อสารมวลชน ปริญญาโท นิเทศศาสตร์

สถานที่ทำงาน ฝ่ายสื่อสารองค์กร ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย